

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови**

Кваліфікаційна робота

**ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У
ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ**

**Спеціальність: 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.021 (Мова та зарубіжна література
(англійська))**

**Освітня програма «Середня освіта (Англійська мова,
німецька/французька мови та літератури, зарубіжна література)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
групи мСОАМ-22
Русіної Каріни-Марії Вікторівни**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент
Дацків Ольга Павлівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат педагогічних наук, доцент
Обіход Інна Василівна**

ЗМІСТ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛІ	9
1.1 Природні механізми та передумови до навчання	9
1.2 Поняття, сутність та значення гуманістичних підходів.....	13
1.3. Гуманістичне навчання у контексті викладання іноземних мов.....	17
1.4 Роль вчителя в гуманістично-орієнтованому навчальному процесі.....	20
Висновки до 1 розділу	22
РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	25
2.1. Комунікативно-орієнтовані техніки навчання англійської мови та навчання, орієнтоване на сильні сторони.....	25
2.2. Використання проєктної діяльності для розвитку автономного навчання	30
2.3. Техніки розвитку критичного мислення та креативності на заняттях англійської мови у профільній школі.....	35
Висновки до 2 розділу	45
РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	47
3.1. Організація та проведення експерименту.....	47
3.2. Аналіз результатів впровадження гуманістичних підходів та рекомендації для подальшого використання методики	50
Висновки до 3 розділу	62
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ.....	77

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГО – гуманістична освіта

АМ – англійська мова

ІМ – іноземна мова

КНМ – комунікативне навчання мови

КГ – контрольна група

ЕГ – експериментальна група

ВСТУП

Сучасна освіта перебуває в процесі глибоких трансформацій, спричинених переходом до компетентнісного підходу, дитиноцентризму та запровадженням профільного навчання у старшій школі. Відповідно, в освітній системі зростає потреба у підходах до навчання, які враховують індивідуальні особливості, когнітивні здібності, потреби та емоційний стан учнів. Особливо вартою уваги ця тема є у процесі вивчення іноземних мов у профільній школі, адже навчання повинно давати учням не лише теоретичні знання, а ще й практичні навички і вміння для майбутньої професійної діяльності.

Гуманістичні підходи до навчання дозволяють створити сприятливе середовище для вивчення іноземних мов, особливо у профільній школі, де учні готуються до професійної діяльності. Гуманістично орієнтоване навчання створює умови для формування відповідальних та свідомих особистостей, які вміють взаємодіяти з іншими, приймати зважені рішення, брати відповідальність за свої вчинки та своє життя, а також здобути навички необхідні для успішного співіснування та співпраці у сучасному суспільстві.

Заклади середньої освіти в Україні відчувають труднощі в освітньому процесі намагаючись забезпечити учням належний рівень підготовки, враховуючи їхні індивідуальні потреби, емоційний стан, мотивацію та внутрішній потенціал кожного. Часто навчальний процес зводиться до передачі знань та орієнтації на стандартизовані результати. Особливо це помітно на уроках іноземної мови, де переважають традиційні методи навчання, а розвиток комунікативних та соціальних навичок, критичного мислення, самореалізації учнів залишається поза увагою.

Гуманістичний підхід до навчання досліджували у своїх працях такі дослідники, як М. Рінволукрі, відомий своїми практично орієнтованими методиками, Дослідник розробляв підходи, що сприяють створенню позитивної атмосфери в класі та особистісному зростанню студентів через мову. Дж. Арнольд вивчала вплив афективних факторів на процес оволодіння

іноземною мовою, наголошуючи на важливості емоцій та мотивації учнів. С. Крашен підкреслював критичну роль емоційного стану учня в процесі засвоєння мови, запропонувавши теорію афективного фільтра. Ці науковці зробили значний внесок у розуміння та застосування гуманістичних принципів у педагогіці та методиці навчання іноземних мов.

Незважаючи на зростаючий інтерес до цієї тематики, питання впровадження гуманістичних підходів у викладанні іноземних мов, зокрема в умовах профільної школи, досі залишається недостатньо дослідженим і потребує подальшого наукового опрацювання. Це зумовлено тим, що більшість досліджень зосереджуються на загальних аспектах гуманістичного навчання або на його застосуванні в початковій школі, тоді як середня школа, профільні класи, часто не привертають увагу науковців. Окрім того, є нестача практичних рекомендацій для вчителів щодо ефективної інтеграції гуманістичних підходів у процес навчання іноземних мов.

Отже, дослідження застосування гуманістичних підходів до навчання іноземних мов на заняттях англійської мови у профільній школі є актуальним, оскільки воно відповідає сучасним запитам української освіти, яка спрямована на формування всебічно розвиненої особистості. Також, це дослідження є важливим і актуальним, оскільки воно спрямоване на вивчення шляхів реалізації гуманістичних принципів у освітньому процесі з іноземних мов профільної школи, що може сприяти підвищенню якості освіти, формуванню свідомих, самостійних і вмотивованих учнів, а також вдосконаленню професійної підготовки майбутніх фахівців.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності застосування гуманістичних підходів до навчання іноземних мов на уроках англійської мови у профільній школі.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) дослідити поняття, зміст та структуру гуманістичних підходів до навчання;

2) визначити роль учителя в реалізації гуманістично-орієнтованого навчального процесу;

3) виокремити та охарактеризувати види, техніки та способи застосування гуманістичних підходів на уроках англійської мови;

4) експериментально перевірити ефективність методики гуманістично орієнтованого навчання англійської мови у профільній школі;

Об'єктом дослідження є процес навчання англійської мови у профільній школі.

Предметом дослідження є методика реалізації гуманістичних підходів у навчанні англійської мови у профільній школі.

Методи дослідження: критичний аналіз та синтез наукової психолого-педагогічної і методичної літератури; анкетування; педагогічний експеримент; класифікація та статистичний аналіз результатів анкетування; зіставлення та узагальнення результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у систематизації, адаптації та експериментальній перевірці гуманістичних методів саме в умовах профільної школи, що має специфічні освітні потреби та цілі.

Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні теоретичних основ використання гуманістичного підходу у навчанні іноземних мов у профільній школі.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування результатів дослідження в освітній діяльності вчителів іноземних мов під час проведення занять з іноземної мови з урахуванням гуманістичних підходів.

Апробація. Частина теоретичних напрацювань дослідження представлена у тезах доповідей «How do we learn languages?» IV Міжнародної науково-практичної конференції «Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації» 22-23 листопада 2024 р. м. Тернопіль; «Реалізація гуманістичних підходів до навчання іноземних мов» VII Міжнародної науково-практичної конференції «Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу» 15-16 травня 2025 р. м. Тернопіль; «Використання проєктної діяльності для розвитку

автономного навчання» II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні підходи до розвитку технологій та економіки» 6 червня 2025 р. м. Свалява та статті «Розвиток умінь критичного мислення та креативності на уроках іноземної мови у профільній школі» опублікованій у Магістерському науковому віснику Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Структура дослідження визначена його метою та завданнями. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, вказано методи дослідження, окреслено наукову новизну, теоретичне та практичне значення магістерської роботи.

Перший розділ розкриває поняття гуманістичних підходів, теоретичні підстави та передумови впровадження даних підходів у навчальний процес. У цьому розділі увагу зосереджено на особистісних передумовах учнів до навчання, сутності та значенні гуманістично орієнтованого навчання, а також особливості їх реалізації у навчанні іноземних мов.

У другому розділі розкриваються практичні аспекти впровадження гуманістичних підходів на уроках англійської мови у профільної школи. У розділі описуються техніки та підходи, використання проєктної діяльності для розвитку автономного навчання. Також розкриті техніки розвитку критичного мислення та креативності у процесі навчання.

Третій розділ описує експериментальну перевірку ефективності застосування гуманістичних підходів навчання англійської мови. Описано організацію та проведення педагогічного експерименту, здійснено аналіз отриманих результатів та надано рекомендації для подальшого використання гуманістичних підходів для навчання іноземних мов у профільній школі.

У висновках узагальнено результати здійсненого дослідження, сформульовані основні теоретичні та практичні підсумки. Висновки

підтверджують ефективність та доцільність застосування гуманістичних підходів у навчанні іноземних мов у профільній школі.

Список використаних джерел містить 70 найменувань: 13 джерел українською мовою і 57 джерел іноземними мовами. Робота містить 16 рисунків та 13 додатків.

Додатки включають зразки анкет для вчителів та учнів, перелік тем для тестування мовленнєвих та письмових умінь, критерії оцінювання, а також зразки конспектів уроків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛІ

1.1 Природні механізми та передумови до навчання

Навчання часто сприймається як простий процес засвоєння інформації, але в його основі лежить складна фізіологія, що включає формування пам'яті, нейронні зв'язки та унікальну здатність мозку реорганізовувати себе через досвід. Досліджуючи біологічні та фізіологічні аспекти навчання, ми отримуємо глибоке розуміння того, як мозок безперервно трансформується для інтеграції нової інформації, уможливаючи як свідоме, так і несвідоме оволодіння знаннями та навичками.

Людський мозок – величезна, взаємопов'язана мережа нейронів, фундаментальних клітин, які забезпечують комунікацію та зберігання інформації в цій складній біологічній машині. Формування пам'яті – ранній крок у навчанні, що починається з сенсорних входів, які проходять через спеціалізовані ділянки, такі як енторінальна кора, що працює як фільтр для вхідної інформації, та гіпокамп, де починає формуватися пам'ять. Ці ділянки діють як фільтри, ініціюючи процес, за допомогою якого відчуття і факти організовуються в осмислені спогади.

Визнані цінними, ці спогади стабілізуються в неокортексі, де вони сприяють формуванню довготривалої свідомості. Ця архітектурна прогресія від сенсорного захоплення до неокортикального вбудовування показує, що навчання не є статичним, а розвивається через клітинну реорганізацію, форму консолідації фізичної пам'яті, яка відображає силу і повторення нашого досвіду. Бенедикт Кері у своїй книзі «How we learn: the surprising truth about when, where, and why it happens» описав ці процеси наступним чином:

«The brain has modules, specialized components that divide the labor. The entorhinal cortex does one thing, and the hippocampus does another. The right

hemisphere performs different functions from the left one. There are dedicated sensory areas, too, processing what you see, hear, and feel. Each does its own job and together they generate a coherent whole, a continually updating record of past, present, and possible future» [23, с.17].

Нейрони мозку «стріляють» у відповідь на подразники, і коли вони з'єднуються через синапси, виникають патерни, які представляють думки та спогади. Примітно, що повторення зміцнює ці синаптичні зв'язки, полегшуючи відновлення знайомих знань. Цей процес слугує прикладом динамічної природи пам'яті, яка змінює свою форму щоразу, коли її згадують. Таким чином, навчання – не пасивний акт; це активна перебудова нейронних шляхів, де кожна зустріч з інформацією тонко модифікує попередні спогади.

Навчання не обмежується дитинством; наш мозок має дивовижну здатність до реорганізації протягом усього життя. Ця нейронна пластичність дозволяє дорослим відновлювати втрачені функції за допомогою реабілітації та наполегливих тренувань, створюючи нові способи, які можуть відновити певний рівень функціональності після травми. Таким чином, структуроване навчання на основі досвіду продовжує формувати структуру мозку, підтримуючи навички від вивчення мови до складних міркувань.

«That is, learning imposes new patterns of organization on the brain, and this phenomenon has been confirmed by electrophysiological recordings of the activity of nerve cells (Beaulieu and Cynader, 1990). Studies of brain development provide a model of the learning process at a cellular level: the changes first observed in rats have also proved to be true in mice, cats, monkeys, and birds, and they almost certainly occur in humans» [34, с.121].

Цікаво, що мозок також здається схильним до певних типів навчання на певних етапах, виділяючи «чутливі періоди», коли вплив стимулів є найбільш ефективним. Наприклад, розпізнавання фонем зникає, якщо не підкріплюється досвідом на ранніх стадіях розвитку. Проте навіть поза цими чутливими періодами цілеспрямоване навчання і практика продовжують змінювати структури мозку, сприяючи зростанню в ділянках, пов'язаних з набутими

навичками. Це явище дослідила П. Куль, а згодом пояснила і проілюструвала його зв'язок з функціями мозку в книзі «How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School: Expanded Edition (Informal Learning)»:

«A phoneme is defined as the smallest meaningful unit of speech sound. Human beings discriminate the “b” sound from the “p” sound largely by perceiving the time of the onset of the voice relative to the time the lips part; there is a boundary that separates “b” from “p” that helps to distinguish “bet” from “pet.” Boundaries of this sort exist among closely related phonemes, and in adults these boundaries reflect language experience. Very young children discriminate many more phonemic boundaries than adults, but they lose their discriminatory powers when certain boundaries are not supported by experience with spoken language (Kuhl, 1993)» [34, с.121].

Здатність запам'ятовувати, осмислювати та відтворювати певну інформацію тісно пов'язана зі сном. Сон має вирішальне значення для закріплення знань, і дані свідчать про те, що кожна фаза сну служить унікальним цілям у зміцненні пам'яті.

«The latest research says exactly the opposite: that unconscious downtime clarifies memory and sharpens skills—that it's a necessary step to lock in both. In a fundamental sense, that is, sleep is learning» [23, с.210-211].

Наприклад, швидкий сон (REM) сприяє розпізнаванню образів і творчому вирішенню проблем, дозволяючи мозку створювати асоціації та розпізнавати складні взаємозв'язки, які можуть залишатися непоміченими під час неспання. Експерименти показують, що люди, які засинають одразу після навчання, зберігають і розуміють інформацію краще, ніж ті, хто не спить, причому покращення в запам'ятовуванні становить від 10 до 30 відсотків.

Окрім REM фази, стадії повільного сну, глибокої дрімоти, є важливими для закріплення фактичних знань, таких як словниковий запас і формули, закріплюючи ці елементи в корі головного мозку. Ці етапи, також пов'язані з емоційною обробкою, припускають, що сон може допомогти мозку відокремити факти від їхнього емоційного контексту, залишаючи після себе пам'ять, яка

зберігає знання без первісного стресу, пов'язаного з їхнім набуттям. Такий процес позиціонує сон як форму нічного «технічного обслуговування», що покращує пригадування і водночас заспокоює непотрібне емоційне навантаження.

Оточення та середовище в якому відбувається навчання також відіграє незаперечну роль у навчанні та розвитку мозку. Збагачене середовище, що пропонує сенсорне розмаїття та соціальну взаємодію, призводить до помітних змін у структурі мозку, збільшуючи щільність капілярів, які постачають кров до нейронів, і зміцнюючи навички вирішення проблем. У щурів, вирощених у складних умовах, структура кори головного мозку була щільнішою, ніж у тих, що утримувалися в стандартних лабораторних клітках. Крім того, залучення до інтенсивної навчальної діяльності, такої як навігація лабіринтами, сприяє утворенню синапсів у ділянках мозку, що мають відношення до завдань, тоді як фізична активність в першу чергу посилює васкуляризацію без такої ж когнітивної користі [34, с.118-120].

У людей ці висновки стосуються середовища, де соціальний контекст і сенсорна активність впливають на пластичність мозку, особливо на ранніх етапах розвитку, але також зберігаються і в дорослому віці. Роль досвіду у формуванні та вдосконаленні синаптичних зв'язків підкреслює адаптивність нашого мозку, який розвивається у відповідь на складність і різноманітність наших взаємодій зі світом.

Останніми роками дослідження забезпечили детальне розуміння мозкових процесів, задіяних у мові. Виявляється, що певні ділянки мозку спеціалізуються на виконанні окремих завдань, пов'язаних з мовою, таких як обробка усних слів, читання, говоріння та внутрішнє породження мови. Однак залишається незрозумілим, чи вимагають ці відмінності в організації мозку для усного, письмового мовлення та аудіювання окремого тренування для ефективного розвитку кожної з цих навичок. Якщо ці взаємопов'язані мовні навички дійсно покладаються на незалежні нейронні зони, то скоординована практика може

запропонувати більш ефективний підхід, який дозволить учням плавно переходити від говоріння до письма та аудіювання.

Навчання – фізіологічний, і експериментальний процес. Завдяки постійній нейронній активації, закріпленій сном і збагаченій взаємодією з різноманітними середовищами, мозок адаптується до вимог, що ставляться перед ним. Ця адаптація є не просто біологічною реакцією, а глибокою перебудовою когнітивних структур, яка дозволяє людині процвітати в умовах, що постійно змінюються. Навчання, як показує фізіологія, полягає не стільки у збереженні статичних знань, скільки у формуванні гнучкого розуму, що постійно розвивається, здатного перебудовуватися, щоб по-новому розуміти та інтерпретувати світ.

Отже, емоції та мотивація відіграють ключову роль у процесі навчання, стимулюючи певні ділянки мозку для кращого запам'ятовування та розуміння. Нейропластичність мозку дозволяє змінювати нейронні зв'язки під час вивчення мови, що підкреслює важливість індивідуального підходу в навчанні. Розуміння індивідуальних особливостей навчання на основі нейрофізіологічних досліджень є основою гуманістичного підходу до вивчення іноземних мов, де враховується унікальний розвиток кожного учня.

1.2 Поняття, сутність та значення гуманістичних підходів

Гуманістичні підходи до навчання, що ґрунтуються на принципах гуманізму, зокрема на працях А. Маслоу та К. Роджерса, ставлять в центр особистість учня. Навчання розглядається як процес, що охоплює не тільки інтелектуальний розвиток, але й формування цілісної особистості, враховуючи її інтереси, цілі та мотивацію для повної реалізації потенціалу. Учень є центральною фігурою цього підходу, його заохочують до відповідальності за власне навчання та формування внутрішньої мотивації. Головна мета гуманістичної освіти (ГО) полягає у забезпеченні благополуччя особистості, де

пріоритетними є загальнолюдські цінності, розвиток людського потенціалу та повага до гідності кожної людини. Гуманісти відкидають авторитарні, антидемократичні або надприродні вірування. Вони цінують свободу, розум, індивідуальну відповідальність, співчуття, емпатію та терпимість до інших [29, с.1469-1471].

Гуманістичні підходи до навчання підтримують позитивні емоції в учнів (мотивацію, емпатію та високу самооцінку) та прагнуть допомогти уникнути негативних емоцій (гніву, тривоги, стресу та депресії). Ключовим моментом є те, що учні досягнуть більшого, якщо відкриють знання для себе самостійно, і що в процесі навчання вони стануть самомотивованими [29, с.1469-1471].

Академічний тлумачний словник української мови визначає гуманізм як «ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності; людяність» [2]. У Законі України «Про повну загальну середню освіту» у Розділі III Статті 10 Про організацію освітнього процесу зазначено:

«1. Освітній процес у закладах освіти організовується відповідно до Закону України “Про освіту”, цього Закону, інших актів законодавства, освітньої програми (освітніх програм) закладу освіти та спрямовується на виявлення та розвиток здібностей та обдарувань особистості, її індивідуальних здібностей, досягнення результатів навчання, прогресу в розвитку, зокрема формування і застосування відповідних компетентностей, визначених державними стандартами.

2. На кожному рівні повної загальної середньої освіти освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб» [6].

Гуманізм в освіті – це зосередження на цілісній людині, її емоційному благополуччі, самоактуалізації та автономії. Освітній процес у закладах освіти України спрямований на розвиток здібностей та обдарувань кожної дитини, формування необхідних компетентностей враховуючи її індивідуальні особливості. Важливо, що навчання повинне відбуватися у безпечному та

сприятливому середовищі з урахуванням вікових особливостей та потреб кожної дитини. Саме це і має на меті гуманістичний підхід до навчання, адже він базується на повазі до дитини, її потреб та інтересів.

Гуманістичні підходи до навчання – це освітня концепція, яка ставить у центр уваги особистість учня, його емоційний стан, мотивацію, індивідуальні потреби та самореалізацію. ГО базується на переконанні, що кожен учень має природне бажання вчитися й розвиватися, а також право на повагу, підтримку та розуміння з боку вчителя.

Розвиток учнів залежить від процесу навчання, що заохочує самостійну роботу та враховує зміст і методи опрацювання матеріалу. Важливо, щоб навчання охоплювало не тільки інформацію, але й розумові операції для її осмислення. Навчання сприяє внутрішнім змінам в особистості: у мисленні, потребах, мотивах та цінностях. Трансформуються ціннісно-мотиваційна, емоційно-вольова та діяльнісно-поведінкова сфера особистості. Розвивальне навчання базується на формуванні навчальної діяльності через засвоєння теоретичних знань шляхом аналізу, планування та рефлексії. Учні оволодівають теоретичними знаннями, рухаючись від конкретного до абстрактного і навпаки. Учні повинні навчитись мислити, аналізувати й опрацьовувати отриману інформацію та знаходити нові підходи до засвоєного матеріалу [10].

1. Основні характеристики гуманістичних підходів до навчання: [10]

1. Повага до особистості

2. Індивідуальний підхід та особистісно орієнтоване навчання. Кожен учень є унікальним і має право на індивідуальний підхід. Навчальний процес будується з урахуванням унікальних особливостей кожного учня, його здібностей, рівня підготовки, темпу розвитку, інтересів і потреб.

3. Особистісний розвиток і самореалізація. Фокус на особистісному зростанні. Навчання спрямоване не тільки на засвоєння знань, але й на розвиток таких особистісних якостей, як самосвідомість, впевненість, самоконтроль, здатність до самовираження, а також креативність, критичне мислення, емпатія і толерантність.

4. Позитивне середовище навчання та створення довірливого клімату – У класі панує атмосфера поваги, взаєморозуміння та підтримки. Важливим є створення підтримуючої та безпечної атмосфери, де учні відчують себе прийнятими, не бояться помилятися й мають можливість висловлювати свої думки та емоції.

5. Співпраця вчителя й учня. Учитель виступає не авторитарною фігурою, а наставником, який допомагає, спрямовує, підтримує і спонукає до самостійного мислення.

6. Активне залучення учнів. Навчання відбувається через активну діяльність учнів: дослідження, проекти, дискусії. Учні самі шукають відповіді на питання, ставлять цілі і досягають їх.

7. Розвиток самостійності. Учитель допомагає учням розвивати навички самостійного мислення, прийняття рішень і відповідальності за власне навчання.

8. Врахування внутрішньої мотивації – навчання будується з акцентом на інтересах учня, прагнучи пробудити його внутрішнє бажання пізнавати та вдосконалюватися.

Гуманістичне навчання – це підхід до освітнього процесу, що сприяє не тільки засвоєнню знань, але й формуванню компетентностей, необхідних для успішного життя. Освітній процес враховує вікові особливості, фізичний, психічний та інтелектуальний розвиток кожної дитини. Створюються умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами. Увага приділяється не тільки навчальним досягненням, але й особистісному розвитку дитини. Створюється середовище для розвитку дитини, де вона може вільно виражати себе та свої думки. На відміну від традиційних методів, де основний акцент робиться на передачі знань, гуманістичні підходи спрямовані на формування такого освітнього середовища, де кожен учень відчуває себе цінним, може реалізувати свій потенціал і розвивати власні інтереси.

1.3. Гуманістичне навчання у контексті викладання іноземних мов

Гуманістичний підхід справив значний вплив на методику викладання ІМ, трансформуючи класичну, авторитарну модель на користь студентоцентризованих, емоційно підтримуючих практик [46].

У прикладній лінгвістиці переосмислення гуманістичних засад призвело до оновлення підходів та появи конкретних навчальних технологій, які міцно увійшли до методичного репертуару. Основна ідея полягає у зміні парадигми: освіта зміщується від викладання до навчання, роблячи учня центральною фігурою процесу [29, с.1470; 63].

Гуманістичне навчання вимагає балансу між автономією учня та структурованим керівництвом. Вчителям необхідно знайти рівновагу між самостійним навчанням учнів і інструктуванням зі сторони педагога. Хоча індивідуалізація має вирішальне значення, студенти не повинні залишатися повністю напризволяще; вчителі повинні встановити чіткі обмеження, які б ефективно спрямовували учнів до досягнення мети.

Рефлексивне навчання є основою гуманістичного підходу до навчання ІМ. Гуманістичне навчання не тільки переосмислює роль вчителів мови, але й підкреслює важливість їх особистого та емоційного розвитку. Ефективність вчителя підвищується, якщо він розвиває розуміння як власних емоцій, так і емоцій інших людей разом зі своїми лінгвістичними та педагогічними навичками. Рефлексія полегшує роботу з класом, дозволяючи вчителям і учням спільно оцінювати та адаптувати навчання.

Оцінювання в має зосереджуватися на сильних сторонах учнів, а не на слабких. Наголошення на досягненнях учнів, а не на їхніх недоліках, підвищує мотивацію та залученість. Як відомо, висвітлення недоліків може мати демотивуючий ефект, що робить вкрай важливим для вчителів застосовувати методи оцінювання, які зміцнюють позитивний досвід навчання цим самим підкріплюючи та розвиваючи в учнів навичку самомотивації.

Ефективність гуманістичних методик значною мірою залежить від імплементації трьох ключових умов. По-перше, це безумовне позитивне ставлення (Unconditional Positive Regard), коли вчитель приймає та поважає учня без засуджень, дозволяючи робити помилки, які розглядаються як невід’ємна частина процесу. По-друге, емпатія – здатність викладача розуміти внутрішній світ і переживання учня. По-третє, конгруентність (щирість) – відкритість та справжність вчителя у стосунках, що формує довіру. Таке середовище має прямий вплив на мотивацію: коли студентам надається можливість говорити про себе в особисто значущий спосіб, їхня мотивація зростає [57].

Помилки є суттєвим аспектом процесу вивчення мови в гуманістичних рамках. Відповідно, гуманістичний підхід докорінно змінює і ставлення до помилок та оцінювання. Він виступає за позитивне або неосудливе оцінювання (non-judgmental assessment). На відміну від авторитарних методів, негативне оцінювання вважається «покаранням», яке пригнічує або знеохочує навчання. Фокус зміщується на самооцінку та підтримку позитивного образу себе як особистості, що вивчає мову. У процесі навчання помилки слід розглядати як показники прогресу учнів, а не як невдачі. Під час вивчення іноземної мови учні часто вразливі та бояться помилок і осуду. Коли класна кімната - зона вільна від засуджень це заохочує до ризику, що важливо для розвитку мови. Учні комфортніше експериментувати з іноземною мовою, коли вони знають, що їхні зусилля цінуються, навіть якщо вони недосконалі [63].

Це узгоджується з гуманістичною спрямованістю на самооцінку та створення позитивного навчального середовища. Вчителі повинні використовувати помилки як можливість для зворотного зв’язку та пізнання, спрямовуючи учнів до вдосконалених стратегій навчання.

Гуманістичне навчання ставить на перше місце самостійність та активну участь учнів. У класах ІМ це означає створення можливостей для учнів самовиражатися, ділитися своїми поглядами та брати участь у змістовному спілкуванні. Подолання сором’язливості та виховання почуття приналежності до колективу мають вирішальне значення для тих, хто вивчає мову. Важливо

використовувати активні методи навчання, які дозволяють дітям досліджувати, творити та самовиражатися. Гуманістичне навчання часто використовує експериментальні та інтерактивні види діяльності, щоб сприяти глибшому розумінню та особистому зв'язку з матеріалом. У викладанні іноземних мов інтерактивні ігри, сторітелінг і роботу в групі, створює динамічне і захоплююче навчальне середовище. Ці види діяльності заохочують активну участь, спілкування та взаємне навчання, що цінується в гуманістичних підходах [63].

У викладанні іноземних мов освіта наголошує на важливості розуміння та поваги до різних культур. Це означає включення автентичних матеріалів і культурного контенту, які відображають культуру мови, що вивчається, що не лише покращує вивчення мови, але й сприяє міжкультурному розумінню та емпатії, що є основними цілями гуманістичної освіти [63].

Гуманістичні підходи вплинули на багато сучасних методик навчання, зокрема у вивченні мов, де важливо враховувати особистісний підхід, комунікативні практики та інтерес до культури, яка стоїть за мовою [56].

Теоретичні засади гуманізму сформували низку конкретних методик. Одним із найвідоміших є Community Language Learning (CLL), що ґрунтується на концепції «навчання-консультування» [56, с.90-99.].

У CLL методі викладач виступає у ролі консультанта, а основний акцент робиться на взаємодії та співпраці однолітків, що дозволяє учням висловлювати особисті потреби та переживання, спочатку рідною мовою (L1), а потім за допомогою вчителя – цільовою (L2) [25].

Інший значущий метод, Suggestopedia Георгія Лозанова, використовує силу навіювання (suggestion) для активізації потенціалу розуму, створюючи для цього теплу та привітну атмосферу, часто із застосуванням фонової музики та комфортного розташування, що сприяє позитивній сугестії. Навіть такі методи, як Total Physical Response (TPR) та The Silent Way, класифікуються як гуманістичні завдяки їхній орієнтації на самостійність учня та природний процес навчання.

Таким чином, гуманістичний підхід перетворив навчання іноземних мов із суворого, орієнтованого на структуру процесу, на співчутливий, особистісно-орієнтований досвід.

1.4 Роль вчителя в гуманістично-орієнтованому навчальному процесі

Традиційна модель освіти, що базується на запам'ятовуванні та стандартизованих оцінках, виявляється все менш корисною для підготовки учнів до викликів ХХІ століття. Динамічний розвиток технологій, глобалізація та зміни в демографічній структурі суспільства зумовлюють необхідність переосмислення освітньої парадигми. Сучасна освіта має надавати пріоритет розвитку ключових компетентностей, серед яких критичне мислення, навички вирішення проблем, співпраця, комунікація, креативність та технологічна грамотність. Ці навички є визначальними не тільки для особистого успіху, але й для прогресу суспільства в цілому, що актуалізує потребу в трансформації освітньої моделі відповідно до принципів гуманістичного навчання.

У гуманістично спрямованому класі роль вчителя еволюціонує від простого транслятора інформації до фасилітатора, ментора та провідника. Завдання педагога створювати сприятливе та інклюзивне навчальне середовище, де учні відчувають себе впевнено, можуть йти на інтелектуальний ризик та досліджувати власні інтереси [67, с.6-11]. Вчитель перестає бути авторитарним центром класу, а стає особою, що сприяє процесу освіти, заохочуючи виявлення учнями власних інтересів, здібностей та автономності. Кінцева мета гуманістичного підходу – сприяти цілісному зростанню особистості, включаючи не лише лінгвістичні вміння, а й розвиток комунікативних, стратегічних та соціоафективних навичок.

Ключові функції вчителя в умовах гуманістичної парадигми освіти включають: [67, с.6-11; 46]

1. Формування психології зростання. Це передбачає заохочення учнів до сприйняття викликів як можливостей для розвитку, а не як перешкод на шляху до успіху.

2. Сприяння самопізнанню. Завданням вчителя є заохочування учнів досліджувати власні цінності, переконання та перспективи. Це допомагає розвивати самосвідомість, навички критичного мислення та почуття особистої відповідальності за своє навчання.

3. Сприяння міжособистісним стосункам. Вчитель повинен створити можливості для учнів співпрацювати, спілкуватися і вчитися один в одного. Це сприятиме розвитку почуття спільноти та приналежності до класу.

4. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу. Це включає розробку навчальних завдань, що сприяють активному навчанню, дослідницькій діяльності та застосуванню знань у реальних життєвих ситуаціях.

5. Забезпечення інклюзивності. Від вчителя залежить створення рівних можливостей для всіх учнів, незалежно від їхнього походження чи здібностей.

6. Компетентна інтеграція технологій. У 21 столітті використання цифрових інструментів для збагачення навчального процесу є невід'ємним, але одночасно при використанні технологій вчитель повинен мінімізувати потенційні ризики, такі як дезінформація та залежність від цифрових пристроїв.

Надаючи пріоритет розвитку критичного мислення, креативності, співпраці та здатності до навчання впродовж життя, педагоги можуть підготувати учнів до успішної та адаптивної навігації у складному світі. Зрештою, місія вчителя полягає у створенні умов, за яких учні не тільки опановують необхідні навички для академічного та професійного зростання, але й мають можливість реалізувати свій потенціал для повноцінного та осмисленого життя.

Учителі ІМ повинні бути чутливими до різноманітних стилів навчання, культурних особливостей та попереднього досвіду вивчення мови. Адаптація методів ВІМ до культурних особливостей учнів робить процес навчання більш релевантним і цікавим, сприяючи глибшому зв'язку з мовою, що вивчається, і

культурою. Це також пов'язано з гуманістичною ідеєю персоналізованого навчання, де вчитель виступає в ролі фасилітатора, спрямовуючи студентів на їхні індивідуальні навчальні шляхи [63].

Гуманістичне навчання мови підкреслює важливість довіри та прийняття між вчителями та учнями. Вчителі повинні довіряти своїм учням виховуючи почуття відповідальності в навчанні. Бозкурт і Озден провели дослідження впливу емпатійного середовища в класі на успішність учнів, дійшовши висновку, що емпатія вчителя, а не лише академічна компетентність, суттєво вплинула на самооцінку учнів.[21, с.231–234.]

Отже, аналіз сучасних підходів до професійної діяльності вчителя в умовах гуманістичної парадигми освіти засвідчує необхідність переосмислення традиційної ролі педагога та функцій шкільного навчання. Виклики XXI століття вимагають переходу від моделі, що ґрунтується на репродуктивному засвоєнні знань, до системи, яка забезпечує розвиток критичного мислення, співпраці, автономності та культурної чутливості. Гуманістично орієнтований учитель не лише передає інформацію, а й виступає фасилітатором, ментором та провідником у процесі особистісного зростання учнів, створюючи психологічно безпечне, інклюзивне та емпатійне середовище. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні освітні потреби, культурні особливості та особисті інтереси школярів, сприяючи формуванню всебічно розвиненої, відповідальної й адаптивної особистості, здатної успішно діяти в умовах складного й динамічного світу.

Висновки до 1 розділу

У підсумку, теоретичне дослідження в першому розділі підтвердило, що гуманістичні підходи до викладання іноземних мов є не просто педагогічною філософією, а комплексною реакцією на науково-доведені потреби людського мозку та особистості.

Аналіз природних механізмів та передумов до навчання встановив, що засвоєння мови є процесом активної перебудови нейронних шляхів (нейропластичність), який вимагає цілеспрямованого тренування та оптимізації через сон та сприятливе середовище. З цього випливає, що освітній процес повинен бути індивідуалізований та враховувати вплив емоцій та мотивації на формування стійких знань, що є прямою вказівкою на необхідність використання гуманістичної методології.

Розгляд поняття, сутності та значення гуманістичних підходів визначив їх як концепцію, що ставить у центр цілісну особистість учня, його самоактуалізацію та емоційне благополуччя. Відповідно до законодавства, освіта в Україні спрямована на формування компетентностей у безпечному та сприятливому середовищі, що повністю відповідає принципам гуманізму, таким як повага, емпатія та заохочення внутрішньої мотивації.

Аналіз гуманістичного навчання у контексті викладання іноземних мов продемонстрував, що цей підхід трансформувалася класичну авторитарну модель, перейшовши від викладання до навчання. Обґрунтовано, що ефективність таких методик, як Community Language Learning, Suggestopedia та Total Physical Response, залежить від імплементації трьох ключових умов (безумовне позитивне ставлення, емпатія, конгруентність). Важливо, що гуманістичний підхід змінює ставлення до помилок, розглядаючи їх як показники прогресу, а не недоліки, що сприяє неосудливому оцінюванню та заохоченню комунікативного ризику.

В гуманістично-орієнтованому навчальному процесі педагог більше не є авторитарним центром, а еволюціонує до фасилітатора, ментора та провідника. Його місія полягає у створенні емпатійного та інклюзивного середовища, що дозволяє учням розвивати критичне мислення, креативність та співпрацю, необхідні для успішної адаптації в XXI столітті.

Таким чином, теоретичний фундамент гуманістичних підходів забезпечує оптимальну методичну основу для навчання англійської мови у школі. Він не лише відповідає природним процесам мозку та індивідуальним особливостям

учнів, але й сприяє цілісному розвитку особистості та формуванню автономії, як ключових результатів освітньої діяльності.

РОЗДІЛ 2

РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

2.1. Комунікативно-орієнтовані техніки навчання англійської мови та навчання, орієнтоване на сильні сторони

Гуманістична освіта є теоретичним фундаментом, який забезпечує комунікативному навчанню мови моральну та соціальну мету. Цей підхід розвинувся у відповідь на нездорові середовища та згубні умови, які були поширені у традиційних навчальних закладах [44].

Протягом останніх десятиліть комунікативне навчання мови (КНМ) набуло поширення по всьому світу. Цей підхід відштовхується від того, як учні насправді використовують мову поза межами класу для щоденної комунікації.

Мета КНМ – розвинути в учнів навички, необхідних для ефективного спілкування англійською мовою в житті. Ключовий елемент КНМ – це завдання, які вимагають комунікації, зокрема робота в парах, групах та рольові ігри.

Переваги такої роботи значні – учні більш залучені й отримують безпечний простір для практики, зосереджуючись на плинності, вільному використанні іноземної мови та змісті, а не лише на точності. Розділивши учнів на групи, вчитель забезпечує умови, щоб всі учні були активні й практикували мову, а не лише слухали інших. Для ефективності завдання мають мати змістовну комунікативну мету, імітуючи реальний світ. Це може бути подолання інформаційної прогалини (наприклад, відтворити текст, частини якого відсутні у партнера) або рольова гра, де кожен має свої цілі [70].

Під час виконання завдань увага учнів має бути на меті комунікації. Роль вчителя – моніторинг та нотування помилок для подальшого обговорення, а не переривання спілкування постійною корекцією. Таким чином, комунікативно-орієнтоване навчання готує учнів до реального світу, підвищуючи їхню мотивацію та розвиваючи навички спілкування.

Завдання в КНМ розробляються таким чином, щоб максимально імітувати реальні життєві ситуації та стимулювати учнів до справжнього спілкування, де успіх залежить від мовленнєвої взаємодії. Кожне завдання має чітку, немовну мету, яку учні мають досягти. Це не просто відповісти на запитання, а наприклад, спланувати подію, розв'язати проблему, заповнити прогалину в інформації чи переконати опонента. Ця мета змушує учнів зосередитися на змісті повідомлення, а не лише на граматичній правильності.

Завдання структуруються так, що необхідна інформація розподілена між учасниками (учнями). Щоб успішно завершити завдання, учні повинні запитувати, ділитися та обмінюватися цією інформацією. Це забезпечує непередбачуваність (учень не знає, що відповість партнер), справжню потребу в комунікації (спілкування є інструментом для досягнення мети, а не самоціллю).

Завдання КНМ майже завжди передбачають роботу в парах або групах. Це максимізує час, який кожен учень проводить, практикуючи мову, а не просто слухаючи вчителя чи одного однокласника. Найпоширеніші формати включають рольові ігри (імітація професійних чи життєвих ситуацій (наприклад, переговори, дебати, співбесіда, зустріч)), обговорення дилем/кейсів (аналіз складної ситуації та спільно прийняте рішення).

Під час виконання комунікативного завдання першочерговою є плинність/вільність мовлення та успішність досягнення комунікативної мети. Вчитель заохочує учнів говорити вільно, не боячись помилок. Вчитель-спостерігач і не втручається у хід виконання завдань учнями.

Завдання, орієнтовані на профільну школу, вимагають використання складних мовних функцій, які є релевантними до обраного профілю (наприклад, аргументація, ведення переговорів, аналіз даних, формулювання гіпотез, висловлення сумніву, тощо).

Структура типового КНМ-завдання виглядає наступним чином:

1. Вступ. На цьому етапі вчитель пояснює мету завдання та встановлює контекст (ролі, ситуація).

2. Розподіл інформації. Учні отримують індивідуальні картки чи матеріали, які містять лише частину необхідної інформації.

3. Виконання завдання. Учні взаємодіють (запитують, обговорюють, сперечаються, домовляються), щоб виконати неможливу мету. Вчитель моніторить і нотує помилки, але не втручається.

4. Звіт та відгук. Пари/групи оголошують своє фінальне рішення/план. Вчитель надає зворотний зв'язок, зосереджуючись спершу на успішності комунікації, а потім – на типових мовних помилках, помічених під час моніторингу.

Наприклад, завдання для роботи в парах (Учень А та Учень Б). Вони мають спільно обрати ідеальний університет для свого подальшого навчання. Учням надають таблиці-анкети, де перелічені ключові критерії (вартість навчання, вимоги до вступу, рейтинг, спеціальності, терміни подачі документів) для двох гіпотетичних університетів (Університет Х та Університет Y). Учень А має всі дані про Університет Х, але має прогалини щодо Університету Y. Учень Б, навпаки, володіє даними про Y, але не знає нічого про Х. Комунікативний процес: учні запитують та відповідають один одному, щоб заповнити свої таблиці. Вони мають ставити точні запитання (наприклад, *What are the entry requirements for the IT program at University Y?*) та надавати повні відповіді. Після того, як таблиці повністю заповнені, вони переходять до дискусії обговорюють переваги й недоліки обох закладів і аргументовано обирають один з них, обґрунтовуючи свій вибір, спираючись на зібрані дані.

Гуманістичне навчання у профільній школі повинно максимально використовувати індивідуальні здібності учнів. Навчання, орієнтоване на сильні сторони, є гуманістичним підходом, що фокусується на виявленні та розвитку природних талантів, сильних сторін, здібностей та ресурсів учнів, а також їхніх «фондів знань», які є великим активом [42].

Для визначення сильних сторін учнів учитель має систематично спостерігати за їхньою поведінкою та мовленням і оцінювати три основні критерії [43]:

1. Результативність (досягнення), що підтверджується, якщо учень постійно демонструє успіхи, які виходять за рамки стандартної програми. Наприклад, учень вільно та правильно використовує ідіоми та складні граматичні конструкції іноземної мови (наприклад, C1/C2 рівень), що значно перевершує очікування шкільного курсу. Інший приклад – здатність учня успішно перекладати складні чи наукові тексти з іноземної мови без використання словника, що свідчить про глибокі лінгвістичні та когнітивні навички.

2. Енергія, або критерій самопідсилення. Сильні сторони є самопідсилювальними. Це означає, що чим більше учень використовує іноземну мову, тим більше внутрішньої енергії та мотивації він отримує від цієї діяльності. Наприклад, учень може тривалий час спілкуватися іноземною мовою на складні теми або вивчати додаткову мову самостійно і при цьому не відчувати виснаження, постійно шукаючи нові ресурси для практики.

3. Висока активність, або критерій вільного вибору. Необхідно приділяти увагу тому, як саме учень використовує іноземну мову у свій вільний час. Визначальними є частота залучення та інтенсивність обговорення цієї діяльності. Сфері, в якій зосереджена сильна сторона, учень приділяє значну частину свого вільного часу та емоційних ресурсів. Наприклад, учень регулярно присвячує час перегляду відео, фільмів, лекцій англійською або читанню іноземної літератури, що відображає його глибоку зацікавленість та ініціативність у постійному поглибленні знань.

Необхідно інформувати учнів про ті позитивні якості та сильні сторони, які були помічені. Визнання має бути чітким та деталізованим. Як приклад, можна сказати «Ти дуже швидко запам'ятовуєш нові ідіоми та фразові дієслова. Фразу *piece of cake* ти використав(-ла) у вчорашній розмові ідеально й доречно» або «Твоя здатність вести тривалу дискусію англійською є вражаючою. Це ознака справжньої комунікативної витримки». Рекомендується відзначати сильні сторони учнів перед усім класом для підвищення їхньої самооцінки та мотивації. Крім цього, обговорення сильних сторін та потенціалу учня також здійснюється

індивідуально. Вчителі повинні докладати максимальних зусиль для розвитку виявлених сильних сторін учнів та сприяти повному розкриттю їхнього індивідуального потенціалу.

Крім ролі вчителя, важливим елементом є навчання учнів взаємному визнанню. Це означає, що учні повинні вміти помічати та озвучувати позитивні якості та сильні сторони своїх однокласників. Наприклад, можна проводити «Коло компліментів». Учитель нагадує про необхідність конкретної похвали та пропонує використовувати фіксовану структуру, як приклад, *«I really appreciate Olena's ability to lead the debate team, like when she found those amazing counter-arguments last week.»*. Вчитель починає, звертаючись до учня, який сидить ліворуч (або праворуч). Учень, який щойно отримав комплімент, дякує (*«Thank you, I appreciate that!»*) і потім сам звертається до наступного учня в колі, роблячи йому один конкретний комплімент-визнання. Процес триває по колу, поки кожен учень не зробить комплімент одному однокласнику та не отримає комплімент від попереднього. Вчитель стежить за тим, щоб компліменти були конкретними (не просто *«you're smart»*, а *«your quick solution for the grammar test was brilliant»* і стосувалися сильної сторони учня, якому роблять комплімент. Кожен учень записує отриману фразу до свого зошита. Це допомагає закріпити позитивний відгук. Також, вчитель може попросити 2-3 учнів прокоментувати (за бажанням) *«How did it feel to hear that specific thing about yourself?»*

Спостереження показує, що визнання має глибокий емоційний вплив на учнів. Якщо учень чує про те, наскільки він цінний і здібний, це значно підсилює його самооцінку та мотивацію, навіть якщо це непрямо стосується академічних успіхів. Взаємна валідація є потребою кожної людини.

Гуманістична парадигма створює ціннісну й психологічну основу, в якій учень сприймається як унікальна особистість із власним досвідом, інтересами та потенціалом. Комунікативні завдання забезпечують природний та змістовний контекст для мовленнєвої діяльності, максимально наближаючи навчання до реальних ситуацій та сприяючи розвитку плинності, автономності й комунікативної впевненості. Техніки, спрямовані на виявлення та розвиток

сильних сторін, підсилюють мотивацію, розвивають внутрішню енергію учня та забезпечують його активну участь у навчальному процесі. У сукупності ці елементи створюють навчальне середовище, у якому учні не лише засвоюють іноземну мову, але й зміцнюють соціальні, емоційні та когнітивні навички, необхідні для успішної самореалізації в сучасному світі.

2.2. Використання проєктної діяльності для розвитку автономного навчання

Автономне навчання в сучасній освітній парадигмі виходить за межі простої здатності студента виконувати завдання без прямого нагляду. У контексті 21-го століття, стрімке зростання інформаційних технологій та нормалізація онлайн і гібридних систем освіти призвели до того, що розвиток в учнів метакогнітивних навичок та вмінь став обов'язковою вимогою.

Автономія – це здатність учнів бути самомотивованими та відповідальними за власне навчання. На відміну від традиційного навчання, тут учні мають можливість самостійно приймати рішення. Учні мають доступ до всіх навчальних ресурсів та свободу створити власну стратегію навчання. При автономному навчанні учні повинні вміти не просто знаходити інформацію, а й самостійно регулювати власне навчання. Переваги такого підходу включають підвищену мотивацію, гнучкість та залученість учня в освітній процес [69].

Не всі учні є природно автономними. У більшості випадків вчителі повинні допомогти розвинути метакогнітивну усвідомленість – здатність усвідомлювати та регулювати власні навчальні процеси.

Метакогнітивна діяльність включає планування, моніторинг та оцінювання власного навчання. Завдяки відповідним методам мислення учні можуть краще оцінювати своє навчання та будувати плани для покращення власного результату [48].

Постановка цілей, самооцінювання, постановка запитань, робота в парах чи групах, саморефлексії – приклади метакогнітивних стратегій. Цілі мають бути складними, але реалістичними. Потрібно переконатись, що кожна навчальна діяльність пов'язана з цілями, щоб учні бачили мету свого навчання. Вчителі повинні заохочувати учнів оцінювати свою роботу, порівнюючи її зі своїми попередніми досягненнями та поставленими цілями, а не з результатами інших [8].

Самокероване навчання нерозривно пов'язане з емоційним інтелектом та саморегуляцією. Саме тому вчителі повинні починати урок, створюючи доброзичливу психологічну атмосферу. Наприклад, із запитань про настрій, враження чи події, які викликають у них позитивні почуття. Заохочувати учнів проговорювати свої внутрішні почуття та емоції теж є важливим. Наприклад: «Зараз я відчуваю злість/радість/здивування, тому що...» [1].

Розвиток метакогнітивної усвідомленості та пошук індивідуальних стратегій вимагає від учнів обмірковувати, як вони вчаться, а не лише що вони вчать. Вчителі виступають фасилітаторами цього процесу. Розглянемо структуру навчання, коли учні працюють із вчителем і коли самотійно. Перший етап – планування. Вчитель допомагає учням усвідомити, як вони підходять до завдання, замість того, щоб просто його виконувати. Наприклад, вчитель пропонує 3-4 різні способи вивчення 20 нових слів (наприклад, картки, створення історії, групування за темами) і просить вибрати один. Або вчитель пропонує учням запитання перед написанням есе: *«Яку частину завдання ви вважаєте найскладнішою? Які граматичні структури ви плануєте активно використовувати, щоб отримати вищий бал?»* Це допомагає учням оцінити складність завдання і планувати його виконання. На наступному етапі вчитель перериває навчальний процес для спонукання до самоперевірки та корекції. Наприклад, «Пауза для рефлексії». Під час виконання вправи на переклад вчитель просить учнів на 1 хвилину відкласти ручки. *«Подивіться на завдання. Чи є у вас відчуття, що ви робите помилки? Як ви перевіряєте себе?»*. Учням це допомагає із самоперевіркою та ідентифікацією проблем. На останньому етапі

вчитель допомагає учням зробити висновки зі своїх результатів для планування майбутнього навчання. Можна заповнити журнал рефлексії: «1. Яка була моя мета? 2. Що я зробив добре? 3. Які 3 помилки я зробив? 4. Що я зроблю інакше наступного разу?». Вчитель може допомогти корегувати або сформулювати нову мету за потреби. Наприклад, учень який має постійні труднощі із говорінням, може поставити за мету не просто «говорити краще», а «говорити, використовуючи 5 нових прикметників на тиждень», тобто, це формулювання SMART-цілей.

Якщо учень працює самостійно, то на етапі планування свого навчання учень аналізує завдання та обирає для себе найефективніший підхід, ґрунтуючись на своїх знаннях та своєму досвіді. Далі під час виконання завдання відбувається процес самоконтролю. Учень перевіряє чи працює обрана ним стратегія і чи розуміє він матеріал. Останній етап – оцінювання та рефлексія. Учень оцінює результат та коригує свій підхід до навчання на майбутнє. Таким чином, метакогнітивні навички і вміння допомагають учневі не просто «вивчити», а «навчитися вчитися» іноземної мови, постійно вдосконалюючи свій індивідуальний навчальний процес.

Проектна діяльність (*Project-Based Learning*) і метакогнітивні навички нерозривно пов'язані, оскільки проєкт вимагає від учня постійно думати про те, як він думає, навчається та працює. Метакогніція є внутрішнім механізмом, який робить проєктну діяльність самоспрямованою та ефективною, перетворюючи учня з пасивного виконавця на активного менеджера власного навчання. Проектна діяльність є гуманістичною моделлю, оскільки вона органічно пов'язує навчальний матеріал із реальним життям і вимагає від учнів високого рівня самостійності. Роль вчителя в проєктній діяльності – фасилітатор, тобто він створює умови сприятливі для саморозвитку, допомагає учням самостійно досліджувати та знаходити відповіді. Вчитель виступає як супровідник, а не як головне джерело інформації.

Проектне навчання є досить популярним методом навчання іноземної мови. Численні дослідження вказують, що успішному впровадженню цього

методу підвищує мотивацію учнів та підвищує рівень їх досягнень [4; 41; 66]. Проєкти часто пов'язані з реальними проблемами або цікавими для учнів темами, що підвищує їхню мотивацію та залученість. Можливість самостійно обирати тему та формат проєкту сприяє розвитку учнівської ініціативності та креативності.

Головною метою проєктного методу навчання є можливість учнів самостійно набувати знання у процесі виконання практичних завдань. Проєктна діяльність часто вимагає застосування знань з різних предметних галузей, тож учні бачать практичну цінність отриманих знань та вчаться використовувати їх у реальних ситуаціях.

Робота над проєктом спонукає учнів брати активну участь у навчанні, а не бути пасивними слухачами. Для успішного виконання проєкту учням необхідно самостійно досліджувати тему, розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним, аналізувати різні джерела інформації, критично оцінювати їх та робити висновки. Учні самостійно визначають свої цілі, планують роботу, шукають необхідну інформацію та приймають рішення. Учні несуть відповідальність за виконання проєкту, що привчає їх до самоорганізації, тайм-менеджменту та самоконтролю. Це збігається з метою автономного навчання – навчити учнів самостійно здобувати навички та знання, а також діяти відповідально [7,с.98-98].

Для того, щоб оцінити успішність проєкту, потрібно порівняти поставленні цілі та отримані результати. Тож мета проєктної роботи має бути виражена якомога зрозуміліше, це важливо як і для спільного розуміння того, що є ядром проєкту, так і для того, аби в кінці оцінити успіх навчання [7, с. 98-98].

При підготовці до роботи над проєктом учні відповідають на такі запитання:

1. Яким є бажаний результат проєкту?
2. Яким чином можливо досягти цього результату? (Визначити методи, завдання, тощо для реалізації проєкту.)
3. Скільки часу відводиться на виконання?
4. Який матеріал буде опрацьовано та використано?

5. Які завдання виконуватиме кожен учень?

6. Які допоміжні та додаткові засоби та ресурси можна використати [5, с. 104-113]?

Застосування проєктної діяльності у процесі навчання є необхідністю в наш час. Такий формат навчання забезпечує узгодженість навчання з життям, з інтересами учнів, він дає учням можливість зрозуміти цінність освіти у майбутньому самотійному житті [5, с. 104-113].

Автономне навчання, розвиток метакогнітивних навичок та проєктна діяльність утворюють єдину цілісну систему, яка відображає сучасні вимоги до навчання іноземної мови у профільній школі. Усі три компоненти розглянутих підходів спрямовані на формування в учнів здатності самотійно регулювати власне навчання, критично мислити та відповідально приймати рішення щодо використання мовних ресурсів. Метакогнітивні стратегії: планування, моніторинг і рефлексія – є основою автономності, оскільки дозволяють учням не лише виконувати завдання, а й усвідомлювати, як саме вони навчаються та які підходи є ефективними саме для них.

У цьому контексті проєктне навчання виступає природним інструментом розвитку автономії, адже поєднує реальні життєві завдання з потребою самотійної організації, пошуку інформації, командної взаємодії та рефлексії. Проєкт вимагає від учня виконувати роль дослідника та менеджера власної пізнавальної діяльності, а вчителя – фасилітатора, який створює умови для саморозвитку, а не передає готові знання. Розв'язання практичних завдань, пов'язаних із реальними питаннями чи інтересами учнів, сприяє підвищенню їхньої мотивації, залученості та розумінню цінності навчання.

Впровадження автономного навчання і проєктної діяльності дозволяє учням краще усвідомити власні сильні та слабкі сторони, сформувати індивідуальні навчальні стратегії та розвинути вміння, що є критично важливими для успіху у XXI столітті: саморегуляцію, відповідальність, ініціативність і здатність до довготривалого самонавчання. Таким чином, ці методи не лише підвищують результативність вивчення іноземної мов, але й забезпечують

глибшу відповідність навчального процесу реаліям сучасного життя, формуючи в учнів компетентності, необхідні для подальшої освіти та професійної діяльності.

2.3. Техніки розвитку критичного мислення та креативності на заняттях англійської мови у профільній школі

Розвиток критичного і креативного мислення є дуже важливими, оскільки вони забезпечують готовність молоді до життя у швидкозмінному та інформаційно насиченому світі. Уроки іноземної мови є чудовим середовищем для формування цих інтелектуальних здібностей учнів завдяки своєму комунікативному та культурологічному потенціалу.

Концепція, що лежить в основі сучасного терміну «критичне мислення», була закладена Дж. Дьюї у 1910 році у його праці «Як ми думаємо». Згодом, у 1941 році аналізуючи праці Дж. Дьюї і розвиваючи його концепцію рефлексивного мислення, Е. М. Глейзер запропонував термін «критичне мислення» [62].

«Критичне мислення» визначається як процес аналізу, оцінки інформації та її синтезування з метою подальшого формування обґрунтованих логічних висновків. Це складне явище передбачає застосування розумових стратегій та операцій високого рівня для прийняття зважених рішень. Критичне мислення фокусується на судженнях, що засновані на логіці та доказах, забезпечуючи розуміння ситуації, вільне від емоцій та припущень [12].

У педагогіці критичне мислення визначається, як набір розумових навичок, які дозволяють учням ефективно аналізувати, порівнювати, синтезувати та оцінювати інформацію з різних джерел, а також здатність формулювати запитання, висувати припущення, визначати проблеми, співставляти варіанти і робити обґрунтований вибір та приймати свідомі рішення [3, с. 69-74].

З розвинутим умінням критичного мислення учні здобувають інтелектуальну незалежність і отримують можливість приймати зважені рішення та вирішувати складні проблеми. Також учні стають більш відкритими до різних точок зору. Це сприяє кращій комунікації, адже люди, котрі чітко мислять та логічно висловлюються розуміють, що різні точки зору не обов'язково загрожують їхнім переконанням. Крім того, критичне мислення розвиває стійкість та адаптивність у невизначеному та мінливому середовищі.

Розвиток креативності є не менш важливим, ніж критичного мислення. Е. де Боно, мальтійсько-британський письменник і психолог, називав креативність латеральним, тобто бічним, мисленням. Використання креативного мислення передбачає пошук креативних, інноваційних, провокативних і парадоксальних, але водночас простих і дієвих рішень. Головні принципи латерального мислення за Е. де Боно включають: усвідомлення стереотипних ідей; пошук альтернативних шляхів розв'язання проблем; відкидання рамок логічного мислення, адже креативність часто є алогічною; ситуативність; прийняття різних точок зору, оскільки будь-який погляд на ситуацію – це лише один із можливих; створення нових підходів [12].

Дослідник вважав, що креативне мислення необхідно впроваджувати та вивчати у школах разом з критичним мисленням.

Креативне мислення визначається як нестандартний тип мислення, заснований на творчих здібностях людини і виходить за межі простої творчості [3, с. 69-74].

У процесі вивчення іноземної мови учні постійно взаємодіють із текстами, ідеями, новими культурами й контекстами, що створює сприятливі умови для розвитку аналітичних здібностей. Розвиток критичного мислення та креативності на уроках іноземної мови має за мету навчити учнів самостійно мислити, висловлювати свою позицію аргументовано, адекватно оцінювати отриману інформацію, а також генерувати нові, оригінальні і ефективні ідеї.

Першим кроком до розвитку критичного та творчого мислення є створення сприятливого середовища, що заохочуватиме учнів до допитливості. Сталячи

запитання учні навчаються критично мислити про отриману інформацію, аналізувати її та формувати власне розуміння. Заохочення учнів ставити запитання «чому?» та «як?» не лише поглиблює їхні знання; це спонукає їх дивитися за межі очевидного, досліджувати різні можливості та оскаржувати припущення, що часто призводить до творчого вирішення проблем [26].

Вчителі сприяють розвитку вмінь критичного мислення та дозволяють учням бачити й досліджувати різні точки зору через дискусії та організовуючи групові проєкти, заохочуючи учнів бути відкритими до нових ідей. Виконання проєктів вимагає від учнів критичної оцінки внеску кожного учасника, узгодження розбіжностей та синтезу різноманітних ідей у єдиний результат. Це сприяє критичному аналізу та заохочує творчість, оскільки учні навчаються поєднувати ідеї новими й цікавими способами [26].

Розвивати уяву учнів у процесі навчання іноземних мов вчитель може використовуючи візуалізації, такі як таблиці, зображення, діаграми чи відео. Стратегії візуального мислення вимагають від учнів аналізувати побачене, описувати, інтерпретувати та встановлювати зв'язки з уже наявними знаннями – все це є важливим для розвитку критичного та креативного мислення.

Ігри й головоломки часто є інструментами, що створюють учням проблеми, які вимагають від них застосування критичного і творчого мислення для їх вирішення. Учня повинні проаналізувати ситуацію, виявити закономірності та розробити стратегії подалання, а іноді навіть створити нові правила. Усе це стимулює критичне та творче мислення, а активності, такі як головоломки, стратегічні настільні ігри та завдання на вирішення проблем варті використання на уроках іноземної мови.

Інтерактивні мультимедіа, симуляції та спільні види діяльності надають можливості для досліджень, експериментів та інновацій, яких традиційні методи навчання можуть не пропонувати. Крім того, вони часто розроблені з урахуванням найновіших педагогічних досліджень, що гарантує ефективне навчання [26; 40].

Ще одним дієвим засобом у розвитку критичного та креативного мислення є рефлексивне письмо. Ця практика поєднує в собі суть критичного мислення, а саме аналіз, інтерпретацію, оцінку та синтез. Рефлексивне мислення вчить учнів розмірковувати над своїм досвідом, розглядати різні точки зору на певну ситуацію, робити висновки та планувати майбутнє. Крім того, воно дозволяє учням висловлювати свої погляди, розвиваючи творчі здібності. Вони можуть експериментувати із стилем самовираження, використовувати метафори та розповідати історії, щоб передати свої думки. Рефлексивне письмо покращує навички і вміння письма загалом та заохочує учнів творчо мислити про свій досвід [12; 26].

Важливо, щоб під час уроку іноземної мови вчитель виступав провідником, який спрямовує учнів до роздумів, вислуховує їхні міркування і допомагає формулювати висновки.

Ефективний урок іноземної мови, завдання якого спрямовані на розвиток критичного й креативного мислення учнів, складається з трьох етапів: вступного, основного та етапу рефлексії [12]. На вступному етапі вчитель здійснює актуалізацію знань, формує в учнів інтерес до теми, яка вивчається та ставить проблемні питання. Наведемо приклади завдань, які вчитель іноземної мови може включити у цю частину уроку:

Завдання 1. «Правда чи неправда». Вчитель пропонує 5-7 тверджень за темою. Учні мають швидко визначити, чи згодні вони, та обґрунтувати свою думку.

Завдання 2. «Коротка розповідь». Вчитель дає 5-7 ключових слів, пов'язаних з новою темою (наприклад, *навколишнє середовище, сталий розвиток, відповідальність, екологічний вплив, заповідник*). Учні у групах складають коротку історію, використовуючи усі слова з переліку.

Завдання 3. «Незакінчені речення». Учні отримують 2-3 незакінчені речення, що стосуються теми (наприклад, *«Найбільшим викликом для офісних працівників у майбутньому буде...»*), які їм потрібно закінчити.

Завдання 4. «Асоціативна карта: Я знаю, Я думаю, Я хочу знати». Вчитель пропонує ключове слово чи фразу до нової теми. Учні індивідуально або в малих групах створюють асоціативну карту, поділену на три секції: «Я знаю»: все, що вони вже знають (факти, терміни). «Я думаю»: особисті переконання, припущення або емоції учнів щодо цієї теми. «Я хочу знати»: запитання, на які учні хочуть отримати відповідь протягом уроку або всього модуля.

Завдання 5. «Прогнозування заголовка». Вчитель показує учням візуальний матеріал (фотографію, коротке відео без звуку), або просто перелік нових слів/термінів (5-7) пов'язані із темою. Завдання учнів – передбачити та сформулювати найбільш точний, креативний та інтригуючий заголовок майбутнього тексту, який вони будуть опрацьовувати. Учні мають обґрунтувати свій вибір, пояснюючи, чому саме цей заголовок найкраще відображає основну проблему.

Основний етап уроку – це активна діяльність учнів, а саме дослідження, аналіз, пошук рішень та дискусії. Пропонуємо приклади завдань для учнів на цьому етапі:

Завдання 1. «Збудуй міст». Учні опрацьовують два джерела, що мають суперечливі точки зору. Їхнє завдання – це створити ментальну карту, що поєднає ці протилежні ідеї, аргументуючи, як обидві точки зору можуть бути правильними або використаними в різних умовах.

Завдання 2. «Шість капелюхів». Вчитель показує зображення або ж ставить запитання, наприклад, *Чи є перехід на електромобілі ідеальним та повним рішенням для боротьби зі зміною клімату?* Учні обговорюють цю тему із різних позицій:

- 1) Білий капелюх (Факти та дані): Учні відповідають на запитання «Що ми знаємо?»
- 2) Червоний капелюх (Емоція): «Як ми до цього ставимося?»
- 3) Чорний капелюх (Критика та ризики): «Які негативні наслідки це має?»
- 4) Жовтий капелюх (Позитив): Які є переваги?

5) Зелений капелюх (Креативність та ідеї): «Які нові способи можна придумати для повторного використання старих батарей?»

6) Синій капелюх (Організація): «Як правильно організувати розвиток зарядної інфраструктури (у містах, на трасах, у сільській місцевості)?»

Завдання 3. «Подвійний щоденник». Учні читають текст (статтю, уривок твору). Ліворуч вони виписують цитати чи ідеї, які викликали запитання або ж вразили їх, праворуч учні записують свій критичний коментар, пояснення чи запитання до автора.

Завдання 4. «Рольова дискусія». Вчитель пропонує суперечливе питання або ситуацію. Клас ділиться на дві групи: «За» та «Проти». Проте, після первинного обговорення, одна або обидві групи отримують завдання змінити свою позицію на протилежну і аргументувати її так само переконливо.

Завдання 5. «Кейс-завдання: Створити рішення». Учні отримують проблемну ситуацію, пов'язану з темою уроку. У групах учні мають проаналізувати проблему, запропонувати креативне та практичне рішення, оцінити ризики та очікувані переваги і презентувати свій «План дій».

На етапі рефлексії учні з вчителем підбивають підсумки та роблять узагальнення отриманої інформації, осмислення процесу навчання, формулювання власних висновків і планів застосування знань. Приклади завдань:

Завдання 1. «Три-два-один». Учні формулюють 3 ключові ідеї, які вони засвоїли; 2 запитання, які все ще потребують відповіді; 1 креативний спосіб або метафору, яка допоможе їм запам'ятати матеріал уроку.

Завдання 2. «Твіт». Учні повинні написати «Твіт» про урок підсумовуючи основну ідею того, що вони вивчили або обговорили. Вчитель встановлює обмеження кількості слів (наприклад, максимум 28 слів) або обмеження кількості символів (наприклад, 280 символів). Твіт повинен включати одне нове слово або цільову граматичну структуру з уроку.

Завдання 3. «Лист собі у майбутнє». Учні пишуть короткий лист, адресований собі через 5 років (коли вони будуть студентами або молодими

фахівцями). Учні обов'язково мають вказати, що саме вони вивчали сьогодні, пишуть один прогноз щодо того, як ця тема зміниться до того часу та вказують одну дію, яку вони зобов'язуються виконати або одне рішення, яке вони мають прийняти, виходячи з отриманих знань.

Завдання 4. «Піраміда знань». Учні малюють або заповнюють піраміду, ділячи її на три рівні, щоб ієрархічно структурувати матеріал: основа (3-4 слова): базові факти або терміни, без яких неможливе розуміння теми. Середній рівень (2-3 ідеї): основні ідеї, принципи або проблеми, які обговорювалися. Верхівка (1 ідея): головний висновок або особисте відкриття учня на уроці.

Завдання 5. «Тест із помилками». Учні отримують короткий тест (5 запитань), підготовлений вчителем, що містить навмисні помилки або неточні формулювання. Завдання учнів знайти, виправити та обґрунтувати коректну відповідь, спираючись на знання, отримані на уроці.

Розвиток критичного мислення та креативності на заняттях іноземної мови у профільній школі – не просто освітня мета, а невід'ємна умова для формування інтелектуально-незалежної та адаптивної особистості. Завдання вчителя полягає у створенні сприятливого середовища, де мислення учнів є активним, самостійним і творчим.

Дизайн-мислення (*design thinking*) є інноваційним та високоструктурованим підходом до вирішення проблем, який, хоча й походить зі сфери дизайну та бізнесу, набув значного поширення у сфері освіти. За своєю суттю, дизайн-мислення – це процес і підхід до вирішення проблем, що сприяє інноваційному мисленню та людиноорієнтованим рішенням. Фундаментальний принцип полягає у зміщенні фокусу на проблему перед тим, як перейти до її рішення. Це сприяє розвитку креативності, оскільки процес заснований на емпатії, співпраці та повторному вдосконаленні. [52]

Впровадження дизайн-мислення у навчальний процес, особливо у 10-11 класах, є стратегічно важливим для підготовки учнів до вимог ринку праці та вищої освіти. Методологія дизайн-мислення безпосередньо сприяє розвитку критично важливих «м'яких навичок» (*soft skills*), таких як креативне та критичне

мислення, співпраця, емпатія, лідерство, етика та здатність до переговорів [15]. Ці компетентності є необхідними для адаптації освітніх програм до економічних і технологічних умов, що швидко змінюються.

Крім того, дизайн-мислення має значний вплив на мотивацію та залученість учнів. Дослідження показують, що, утримуючи студентів мотивованими та інтегрованими в шкільний контекст, дизайн-мислення сприяє мінімізації проблеми освітніх втрат, оскільки учні отримують можливість брати на себе відповідальність за власне навчання. [49, с.5-6]

Хоча в бізнес-школах використовується модель із чотирма основними етапами (*clarify, ideate, develop, implement*), у педагогічній практиці навчання іноземних мов частіше застосовується 5-етапна модель, розроблена Стенфордською школою дизайну – *empathize, define, ideate, prototype, test* [16, с. 1-6; 28].

Етапи дизайн-мислення, відповідно до моделі Стенфордського інституту дизайну, є п'ятьма основними режимами, які застосовуються у вирішенні проблем циклічно і нелінійно. Цей підхід може бути застосований для уроків іноземної мови, оскільки сприяє засвоєнню мови через практичну діяльність, орієнтовану на людину. У мовному класі дизайн-мислення допомагає учням стати активними розробниками рішень, формуючи у них мислення зростання (*growth mindset*). Емпатія є основою дизайн-мислення, і вона особливо добре підходить для уроку іноземної мови. Це перший етап, на якому учні глибоко вивчають та розуміють потреби, бажання та реалії іншої особи чи однокласника, для якого розробляється рішення. Учні збирають інформацію, використовуючи інтерв'ю, спостереження, опитування та інші засоби. Вивчення іншої мови та культури природно веде до розуміння емпатії та різних перспектив, і для багатьох учнів це може бути першою такою можливістю. На цьому етапі учні набувають глибокого розуміння через розмови, використовуючи, наприклад, запитання про те, що комусь потрібно або що подобається/не подобається. Учитель може підтримати цей процес, надаючи учням початкові фрази для ведення автентичних розмов цільовою мовою. Наступний етап –

визначення/розуміння. На цьому етапі учнів просять чітко сформулювати своє розуміння проблеми та того, що саме необхідно розробити. Розуміння завдання, критеріїв успіху та обмежень є важливим кроком, який керуватиме генерацією ідей. Учні поєднують інформацію, зібрану на етапі емпатії, з іншими спостереженнями, щоб створити логічні висновки. У рамках створення проєктів цей етап часто зводиться до переформулювання того, що «клієнт» хоче і потребує, а також до опису його реалій. Усі учні, незалежно від рівня, працюють тут переважно в режимі презентації, описуючи та пояснюючи ситуацію свого партнера. Генерація ідей – це наступний етап, метою якого є розширення мислення, а не його фокусування, та дослідження широкого простору рішень, генеруючи велику кількість різноманітних ідей. Учні прагнуть згенерувати якнайбільше ідей. Ключові активності включають мозкові штурми без критики та оцінювання ідей, а також використання колективної перспективи команди для стимулювання креативності. Учитель може підтримати учнів, надаючи їм початкові фрази для формулювання ідей, а також стратегії пошуку невідомої лексики. Для учнів середнього рівня володіння мовою цей етап дозволяє вивчати та практикувати умовний спосіб через конструкцію «А що, якби ми...». Учитель має наголошувати, що всі ідеї є хорошими, оскільки невідомо, куди вони можуть привести. Учні слід заохочувати мислити творчо, можливо, виходячи за межі того, що вони вважають можливим, і враховувати, як їхні ідеї можуть бути сприйняті в культурах цільової мови. На етапі створення прототипу учні використовують свої ідеї для створення прототипів, які можна протестувати. Прототип є швидким макетом, який дозволяє учням тестувати та доводити свої ідеї, а також впроваджувати інновації безпосередньо в процесі. Використання доступних матеріалів та ресурсів для перших прототипів допомагає мінімізувати відчуття невдачі, оскільки учні вчаться методом спроб і помилок. Документування роботи (наприклад, у щоденнику чи е-портфоліо) дозволяє учням описувати успіхи та труднощі, що сприяє рефлексії і є цінною мовленнєвою практикою. Тестування є, можливо, найважливішим етапом дизайн-мислення, оскільки воно передбачає збір зворотного зв'язку для

покращення прототипу. Тут учні представляють свій макет партнеру, з метою отримати конструктивну критику. На цьому етапі акцент робиться на комунікації, а не на абсолютній точності. Учитель має заохочувати мислення зростання та забезпечити учнів початковими фразами/цільовою лексикою, щоб уся розмова про зворотний зв'язок відбувалася іноземною мовою. Учні можуть використовувати такі фрази, як «Мені подобається...», «Я б хотів...», «Мені цікаво...» [52; 61].

Ця модель вважається легкою для сприйняття та адаптації учнями. Кожен етап процесу охоплює три способи комунікації – інтерпретаційний, міжособистісний та презентаційний, дозволяючи учням розвивати свої мовні навички на будь-якому рівні володіння мовою. Оскільки вирішення проблем є основою дизайн-мислення, так само як і вивчення другої мови, учні зміцнюють свої навички в мовленні, розробляючи інноваційні рішення для справжніх, реальних проблем. Дизайн-мислення забезпечує гнучкість, тому учні можуть самостійно керувати своїм шляхом, починаючи з будь-якої точки та вільно переходячи між кроками, іноді за потреби повертаючись назад.

Використання дизайн-мислення набуває особливого значення в контексті сучасних технологічних трансформацій. Численні дослідження 2020-2025 років наголошують, що в епоху генеративного штучного інтелекту та алгоритмічної автоматизації, ключова роль людини зміщується від простого вирішення проблем до знаходження проблем та процесу людського осмислення. Дизайн-мислення, з його обов'язковим першим етапом – емпатія, є ідеальною педагогічною практикою для тренування цієї здатності. Воно розвиває навички, які ШІ не може замінити, забезпечуючи майбутню конкурентоспроможність учнів на ринку праці. [27 с.11].

Модель дизайн-мислення, адаптована Стенфордською школою дизайну, демонструє високу ефективність у навчанні іноземних мов, оскільки поєднує емпатійне розуміння, креативність та практичне застосування мови в реальних ситуаціях. Її циклічний та гнучкий характер дозволяє учням активно взаємодіяти з матеріалом, розвиваючи інтерпретаційні, міжособистісні та презентаційні

навички на всіх етапах процесу. Завдяки послідовності «empathize – define – ideate – prototype – test» учні стають не пасивними споживачами мовних знань, а творцями рішень, що сприяє формуванню мислення зростання та підвищує мотивацію. Крім того, дизайн-мислення забезпечує цінний простір для мовленнєвої практики, дозволяючи учням експериментувати, отримувати зворотний зв'язок і вдосконалювати свої ідеї через автентичну взаємодію. В умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту ця методика набуває особливої актуальності, оскільки формує навички емпатії, креативного осмислення та інноваційного мислення, які є критично важливими та незамінними для людини у XXI столітті.

Висновки до 2 розділу

Другий розділ дослідження був присвячений аналізу та обґрунтуванню педагогічних технік та методологій, які забезпечують практичну реалізацію гуманістичних підходів на заняттях англійської мови у профільній школі.

Було встановлено, що гуманістичний підхід слугує моральною та соціальною основою для комунікативного навчання мови. Комунікативне навчання іноземної мови, орієнтоване на створення завдань, що імітують реальні життєві ситуації (подолання інформаційної прогалини, рольові ігри), забезпечує учням безпечний простір для практики, де пріоритетом є вільне використання мови та успішне досягнення комунікативної мети, а роль вчителя зводиться до моніторингу та нотування помилок для подальшого обговорення. Паралельно з цим, критично важливим є навчання, орієнтоване на сильні сторони, що фокусується на систематичному виявленні, визнанні та розвитку індивідуальних талантів учнів (за критеріями результативності, енергії та вільного вибору). Ефективне використання технік взаємного відзначення сильних сторін (наприклад, активність «Коло компліментів») підвищує самооцінку та

внутрішню мотивацію учнів, підсилюючи позитивний соціально-емоційний клімат у класі.

Для підготовки учнів до викликів 21-го століття ключовою вимогою є розвиток автономного навчання та метакогнітивної усвідомленості – здатності учнів планувати, моніторити та оцінювати власні навчальні процеси. Як ефективний засіб для реалізації цієї мети виступає проєктна діяльність. Вона є гуманістичною моделлю, яка органічно пов'язує навчальний матеріал із реальним життям, вимагає від учнів високого рівня самостійності, самоорганізації, використання міжпредметних знань та прийняття відповідальних рішень, що прямо корелюється з цілями автономного навчання.

Окрім комунікативних та автономних навичок, розділ акцентує на необхідності розвитку критичного і креативного мислення як невід'ємної умови для формування інтелектуально-незалежної особистості учнів. Розглянуто комплекс методичних прийомів для всіх етапів уроку (вступного, основного, рефлексії). Особливе значення у контексті профільної школи та епохи штучного інтелекту надано методології дизайн-мислення. П'яти-етапна модель є людиноорієнтованим підходом до вирішення проблем, який інтегрує мовленнєві навички з розвитком емпатії, співпраці та інноваційності, формуючи у профільному навчанні навички м'які навички, які є незамінними у сучасному світі.

Таким чином, реалізація гуманістичних підходів через комунікативно-орієнтовані техніки, навчання на основі сильних сторін, проєктну діяльність та методологію дизайн-мислення забезпечує комплексну підготовку учнів, перетворюючи освітній процес з англійської мови на середовище для особистісного зростання, самостійного навчання та розвитку ключових компетентностей 21-го століття.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГУМАНІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

3.1. Організація та проведення експерименту

На підставі аналізу численних праць українських та зарубіжних фахівців, а також вивчення поточної методичної ситуації, була висунута гіпотеза, що викладання англійської мови в умовах профільної школи стає більш ефективним і мотивуючим за умови систематичного впровадження гуманістичних підходів. Такий підхід сприяє розвитку комунікативної компетенції, внутрішньої мотивації та автономності учнів, орієнтуючись на особистість школяра, його інтереси та створення атмосфери довіри й партнерства.

Для перевірки зазначеної гіпотези було проведено дослідження, яке базується на гуманістичних засадах і передбачає вивчення умов, що сприяють їх реалізації на уроках англійської мови.

Дослідження включало два взаємопов'язані компоненти:

1. констатувальний аналіз готовності учнів та вчителів до впровадження гуманістичних підходів;

2. формувальний міні-експеримент, проведений у 10 класі на базі Тернопільського академічного ліцею «Українська гімназія» ім. Івана Франка, де протягом шести занять було апробовано комплекс гуманістичних методик (робота в групах і парах, елементи вибору завдань, рефлексія, створення атмосфери довіри, робота з життєвими ситуаціями).

Метою даного дослідження є проведення констатувального зрізу для визначення актуальності, потреб та готовності учасників освітнього процесу (учнів та вчителів) до впровадження гуманістичних підходів.

Завданнями експерименту визначено:

1. проведення анкетування для визначення рівня застосування гуманістичних підходів у навчальному процесі та оцінки ставлення до них з боку учнів і вчителів;

2. кількісний та якісний аналіз отриманих даних з метою виявлення розбіжностей між існуючою практикою та потребами учнів;

3. формулювання практичних рекомендацій щодо пріоритетних напрямків удосконалення методики;

4. оцінювання результатів формувального міні-експерименту й визначення впливу гуманістичних технік на атмосферу в класі, мотивацію та комунікативну активність учнів.

Дослідження проводилося у формі констатувального експерименту шляхом анкетування, реалізованого за допомогою *Google Forms*. Формувальний етап із використанням гуманістичних методик було здійснено у 10 класі

Учасниками констатувального етапу стали 36 учнів 10–11-х класів та 20 вчителів іноземних мов, а формувальний етап охопив учнів 10 класу.

Формувальний етап проводився із 2 підгрупами учнів 10 класу. Учні 1 підгрупи (14 осіб) у формувальному етапі – експериментальна група, у якій було впроваджено комплекс гуманістично орієнтованих методів, серед яких:

- кооперативне навчання (робота в парах/групах із розподілом ролей);
- завдання на розвиток критичного та творчого мислення (міні-проекти, рольові ігри, обговорення)
- контекстуально наближені завдання, пов'язані з реальними ситуаціями спілкування;
- фасилітативна підтримка, а не авторитарний контроль;
- техніки зниження тривожності;
- елементи рефлексії та самооцінювання.

Учні 2 підгрупи (13 осіб) – контрольна група, у якій застосовувалася традиційна методика, що ґрунтується на домінуванні пояснювально-ілюстративного підходу, репродуктивних видах діяльності, індивідуальній

формі роботи, стандартних письмових та усних вправах, контролю через оцінювання без елементів рефлексії.

Формувальний етап експерименту тривав 6 уроків загальною тривалістю 270 хвилин. Його структурою передбачалося проведення вхідного та підсумкового оцінювання в обох групах, що дозволило зіставити динаміку психологічних та мовленнєвих показників. Для цього учні КГ та ЕГ проходили анкетування та демонстрували навички усного мовлення та письмових вмінь.

На вхідному та вихідному етапах перевірка усного мовлення проводиться індивідуально у форматі монологу з подальшими відповідями на додаткові запитання. Тривалість одного виступу: 1-2 хвилини для монологу та орієнтовно 2 хвилини для додаткових запитань. Цей формат дозволяє оцінити як підготовлене усне мовлення, так і здатність до спонтанної взаємодії. Критерії оцінювання за 5-бальною шкалою за кожним пунктом (дод. Л): fluency (вільне володіння мовою), accuracy (граматика та лексика), pronunciation (вимова), content relevance (змістовна відповідність до теми).

Запропоновані теми для вхідного та вихідного тестування (дод. Д та дод. Е) є рівнозначними за рівнем складності, оскільки вони базуються на однакових комунікативних вміннях і не вимагають спеціальних предметних знань чи володіння додатковими академічними навичками. Усі теми передбачають приблизно 1-2 хвилини монологічного висловлювання і вимагають від учнів виконання схожих мовленнєвих операцій, таких як опису ситуації чи особи, пояснення причин, наведення прикладів та висловлення власної оцінки. Різниця між темами вхідного й вихідного оцінювання стосується лише тематичного контенту. Це зумовлено тим, що теми добиралися відповідно до змістових модулів підручника On Screen B1+. Вхідне тестування базується на змісті Module 1 та 2 («Living Together», «Survival»), які передбачають роботу з лексикою повсякденного життя, взаємин, емоційних станів та особистого досвіду. Учні пропонуються теми, що легко активізуються через власний життєвий досвід. Вихідне тестування побудоване на матеріалах Module 3 та 4 («Work», «Entertainment»), які доповнюють попередній лексичний запас учнів, але не

ускладнюють мовленнєвих функцій. Тому теми пов'язані з майбутньою професією, медіа, технологіями та роботою, але залишаються у межах того ж рівня складності: учні так само описують ситуації, пояснюють причини, оцінюють вплив та висловлюють думку.

Таким чином, тематика змінюється відповідно до змістового поступу в навчанні, однак якість і складність комунікативних дій залишаються на тому ж рівні. Це забезпечує коректність подальшого порівняння результатів як у контрольній, так і в експериментальній групах.

Тестування письмових умінь проводиться індивідуально, письмово на аркуші або в зошиті. Тривалість виконання завдання: 35-40 хвилин для написання тексту обсягом 120-150 слів. Для письмового тестування було сформовано банк із 4-5 тем (дод. Ж) однакового рівня складності. Проте для стандартизації процедури всі учні виконували одне й те саме завдання, обране з цього переліку. Такий підхід дозволяє гарантувати однакові умови тестування та зберегти можливість варіативності у доборі тем у разі потреби. Критерії оцінювання за 5-бальною шкалою за кожним пунктом (дод. М): content (змістове наповнення), coherence (зв'язність тексту), grammar (граматика), vocabulary (лексика).

3.2. Аналіз результатів впровадження гуманістичних підходів та рекомендації для подальшого використання методики

Аналіз результатів, отриманих на констатувальному та формувальному етапах, дозволив комплексно оцінити ефективність реалізації гуманістичних підходів.

Результати опитування учнів засвідчили високу зацікавленість предметом – 52,8% ставляться до занять позитивно («дуже подобаються» або «подобаються») (Рис. 3.1.).

Як Ви ставитеся до занять з англійської мови в школі?

36 відповідей

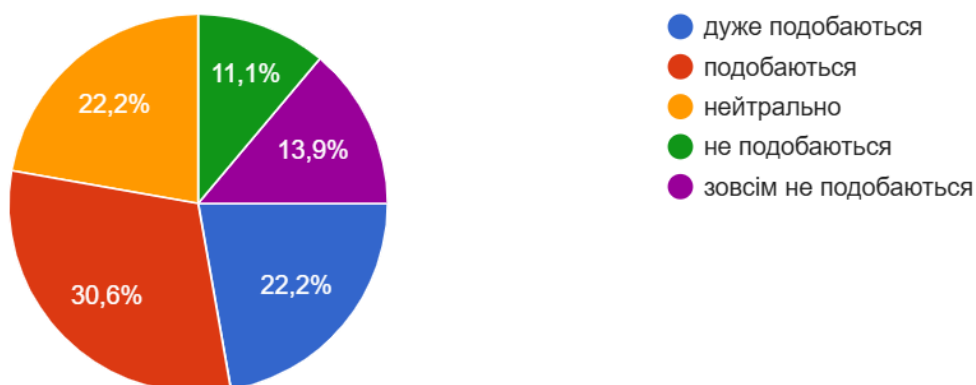

Рис 3.1. Рівень зацікавленості учнів у вивченні іноземної мови

Переважає практична мотивація – головною метою вивчення англійської мови для 58,4% є подальше навчання або робота за кордоном, а для 2,8% – подорожі (Рис. 3.2.). Це підкреслює необхідність орієнтації навчального процесу на комунікативну діяльність.

Якою є Ваша головна мета вивчення англійської мови?

36 відповідей

Рис 3.2. Основні мотиви учнів щодо вивчення іноземної мови

Щодо форм навчання, які найбільше сприяють ефективності навчання учні відповіли – цікаві завдання (38,9%) та робота з друзями (30,6%) (Рис. 3.3.).

Як Ви вважаєте, що більше допомагає Вам навчатися англійської мови?

36 відповідей

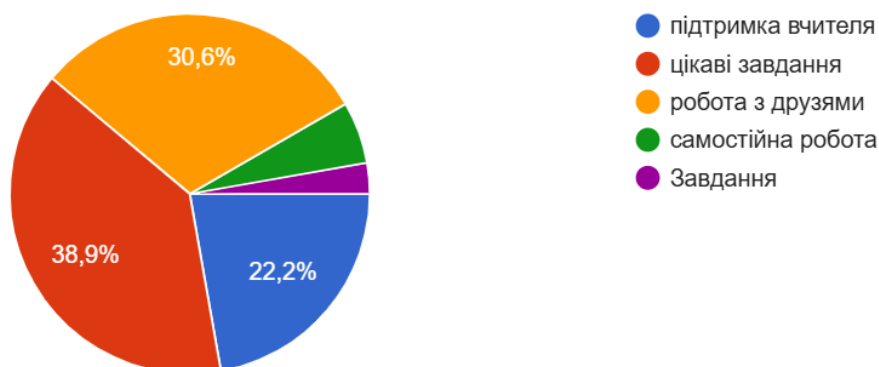

Рис. 3.3. Форми навчання, що допомагають учням у вивченні англійської мови.

Учні висловили перевагу інтерактивним формам роботи, а саме інтерактивним іграм – 36,1% та обговоренню актуальних тем – 22,2%, що є підтвердженням необхідності гуманізації методів (Рис. 3.4.).

Які з перелічених форм навчання Вам найцікавіші під час навчання англійської?

36 відповідей

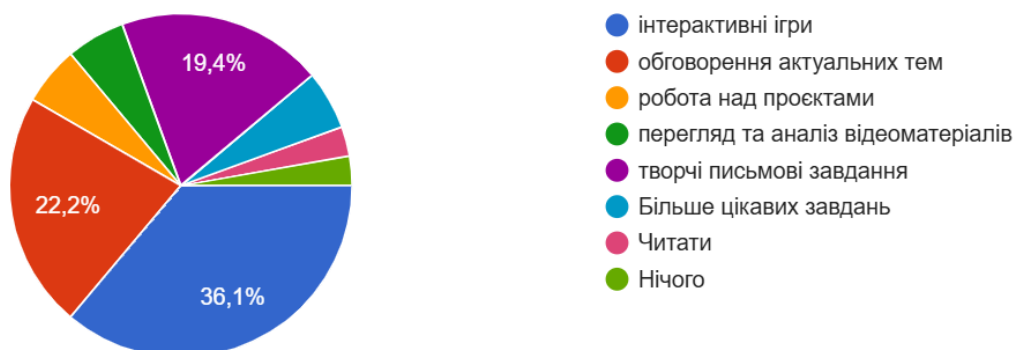

Рис 3.4. Типи завдань, яким учні надають перевагу

Проте лише 47,2 % учнів однозначно підтвердили наявність атмосфери довіри та взаємоповаги на уроці (Рис. 3.5.), що свідчить про недостатнє використання педагогами принципів партнерської взаємодії.

Чи створює вчитель на уроці атмосферу довіри та взаємоповаги?

36 відповідей

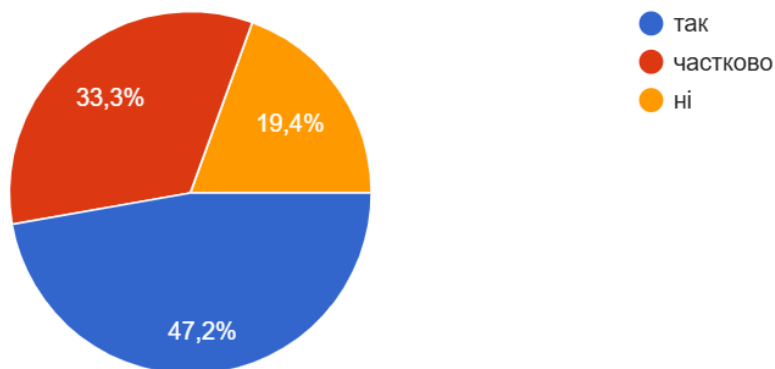

Рис. 3.5. Наявність атмосфери довіри та взаємоповаги на уроці

Лише 25% учнів завжди відчувають підтримку навіть у разі помилок, тоді як 50% – «часто» або «іноді» (Рис. 3.6).

Чи відчуваєте Ви, що Вас підтримують, навіть якщо Ви робите помилки?

36 відповідей

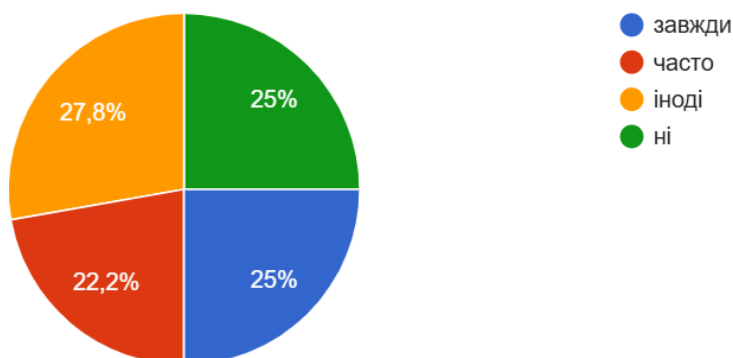

Рис. 3.6. Відчуття учнями підтримки під час навчання та у разі помилок

Це безпосередньо впливає на рівень комунікативної свободи: 58,3% учнів можуть висловлюватися вільно лише «іноді», а 27,8% – «тільки коли питають» (Рис. 3.7.).

Чи можете Ви вільно висловлювати свою думку англійською на уроці?

36 відповідей

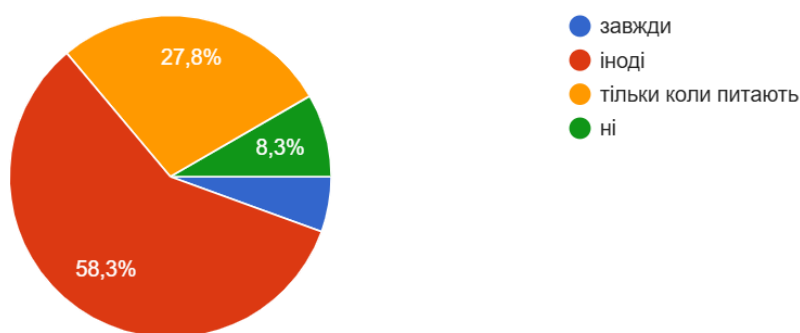

Рис. 3.7. Рівень комунікативної свободи учнів на уроці англійської мови

Майже дві третини учнів (66,7%) хотіли б мати більшу свободу у виборі форм і ресурсів навчання (30,6% «так, однозначно» і 36,1% «можливо») (Рис.3.8.).

Чи хотіли б Ви мати більше свободи у виборі форм і ресурсів навчання?

36 відповідей

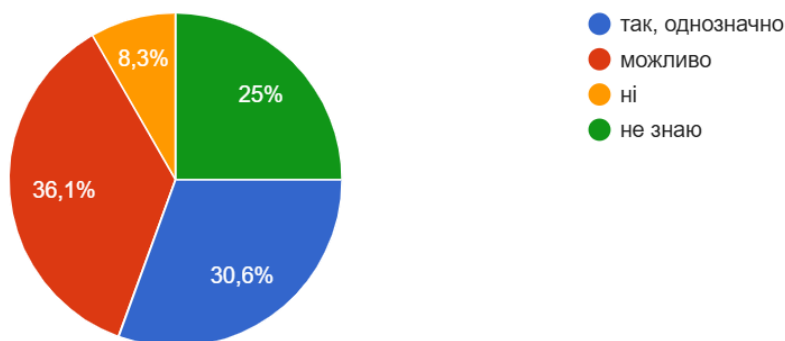

Рис. 3.8. Бажання учнів мати свободу вибору у формах і ресурсах навчання

При цьому групова або парна робота застосовується нерегулярно – 41,7% учнів працювали в парах/групах лише «іноді», а 22,2% – «ніколи» (Рис.3.9.), хоча групова робота є однією з найбільш бажаних форм.

Як часто Ви працюєте в парах або в групах на уроці англійської?

36 відповідей

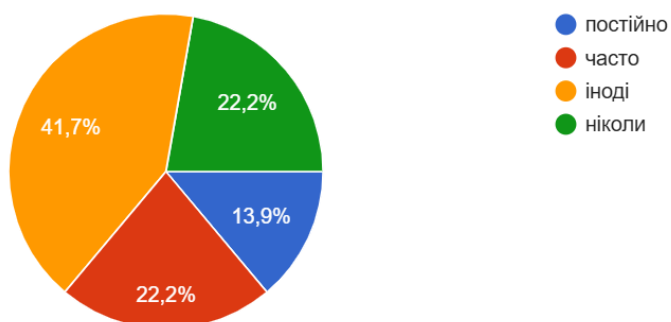

Рис. 3.9. Частота роботи в парах або групах на уроках англійської мови

Опитування вчителів показало загальну усвідомленість важливості гуманістичного підходу: 70% застосовують його «часто» (Рис.3.10.), а 85% вважають, що позитивна емоційна атмосфера є вирішальною для засвоєння матеріалу (Рис. 3.11.).

Як часто Ви застосовуєте гуманістичні підходи у своїй педагогічній практиці?

20 відповідей

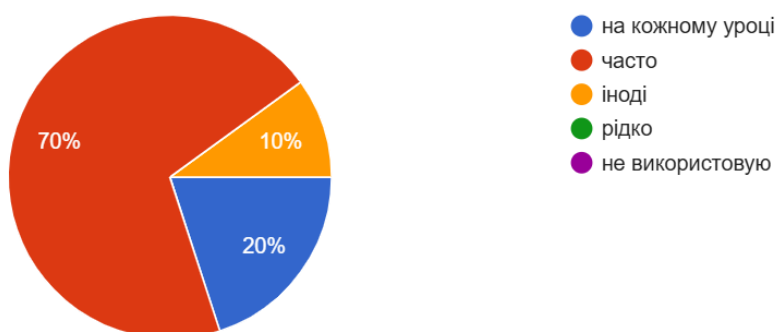

Рис. 3.10. Застосування вчителями гуманістичних підходів у педагогічній практиці

Чи вважаєте Ви, що створення позитивної емоційної атмосфери на уроці сприяє кращому засвоєнню матеріалу?

20 відповідей

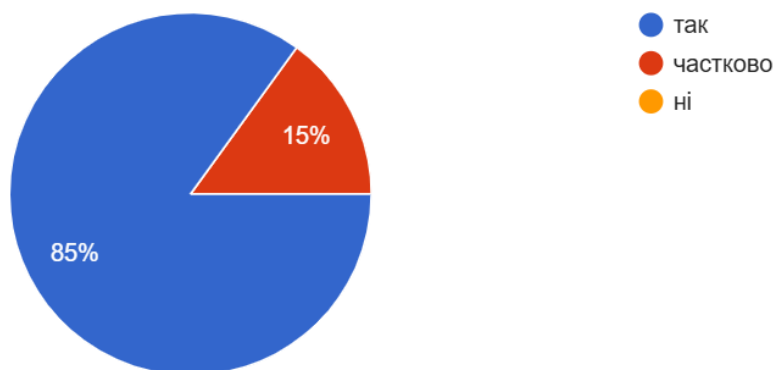

Рис. 3.11. Вплив позитивної емоційної атмосфери на засвоєння навчального матеріалу

Найчастіше використовувані принципи – розвиток самостійності та критичного мислення (45%) та атмосфера підтримки та довіри (35%) (Рис 3.12.).

Які з наведених підходів до гуманістичного навчання Ви використовуєте найчастіше?
(можна обрати кілька)

20 відповідей

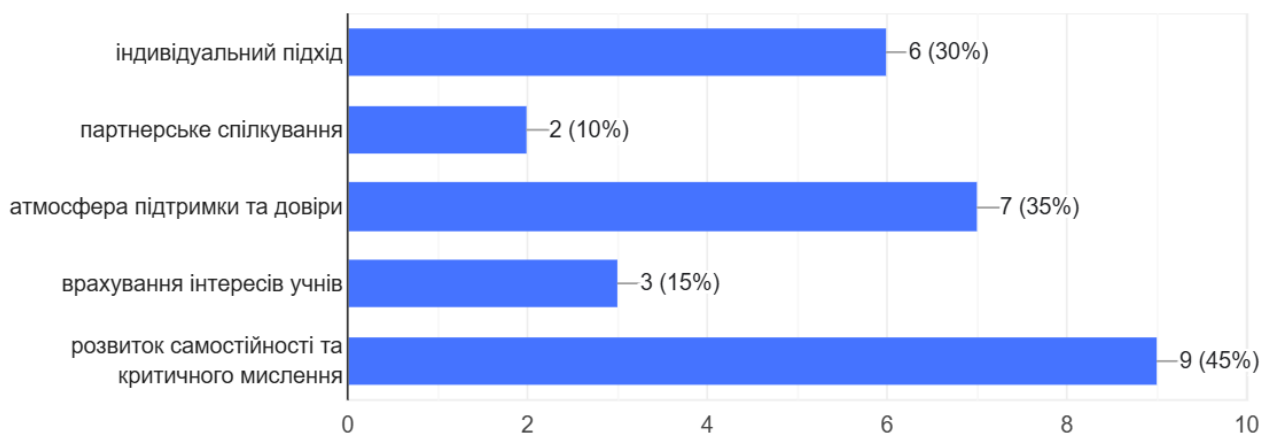

Рис. 3.12. Викристання принципів гуманістичного навчання вчителями

Проте можливості адаптувати навчальні програми та завдання до індивідуальних потреб учнів залишаються обмеженими: лише 35 % вчителів зазначили, що можуть робити це у повному обсязі, тоді як 65 % – лише частково (Рис. 3.13.).

Чи маєте Ви можливість адаптувати програму або завдання до індивідуальних потреб учнів?

20 відповідей

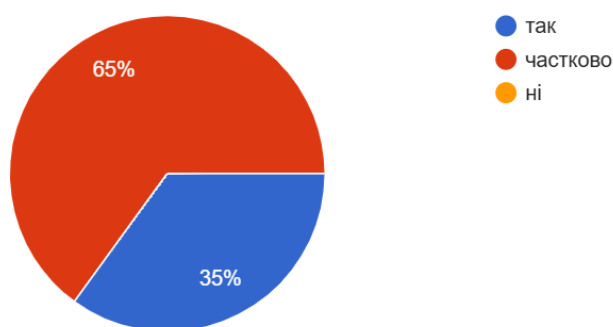

Рис. 3.13. Можливість адаптувати навчальну програму або завдання до індивідуальних потреб учнів

Лише 30 % вчителів постійно використовують групові або парні завдання, а 65 % – лише «іноді» (Рис. 3.14.), що пояснює нерегулярність групової роботи серед учнів.

Чи використовуєте Ви групову або парну роботу як інструмент розвитку соціальних навичок учнів?

20 відповідей

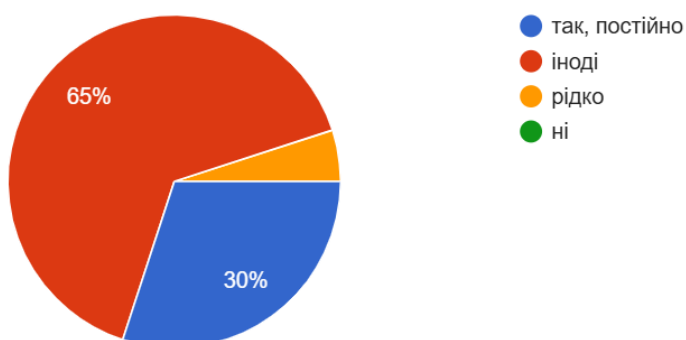

Рис. 3.14. Використання парної чи групової роботи, як інструменту розвитку соціальних навичок.

Щодо ефективних форм навчання, орієнтованих на формування гуманістичних цінностей, учителі найчастіше відзначали проєктну діяльність та рольові ігри, які сприяють розвитку соціальних навичок, відповідальності, ініціативи та взаємоповаги..

Усі опитані педагоги висловили потребу в додатковому навчанні щодо гуманістично орієнтованих методик , що підкреслює необхідність системної підтримки та професійного розвитку вчителів для успішної гуманізації навчального процесу.

Відзначимо, що до початку формувального експерименту рівень навчальної мотивації в обох групах був приблизно однаковим: в КГ високий або достатній рівень мали – 46% (6 із 13 осіб), у ЕГ – 50% (7 із 14 учнів). Після завершення формувального етапу в КГ мотивація зросла до 54% (7 учнів), тоді як в ЕГ до 64% (9 учнів).

Динаміка комфортності навчальної атмосфери в КГ до та після експерименту залишилась незмінною. Комфортною атмосфери навчання вважали 9 з 13 учнів (69%). 8 учнів ЕГ (57%) оцінювали атмосферу як комфортну до експериментального дослідження; після – 10 учнів (71%) (рис.3.15).

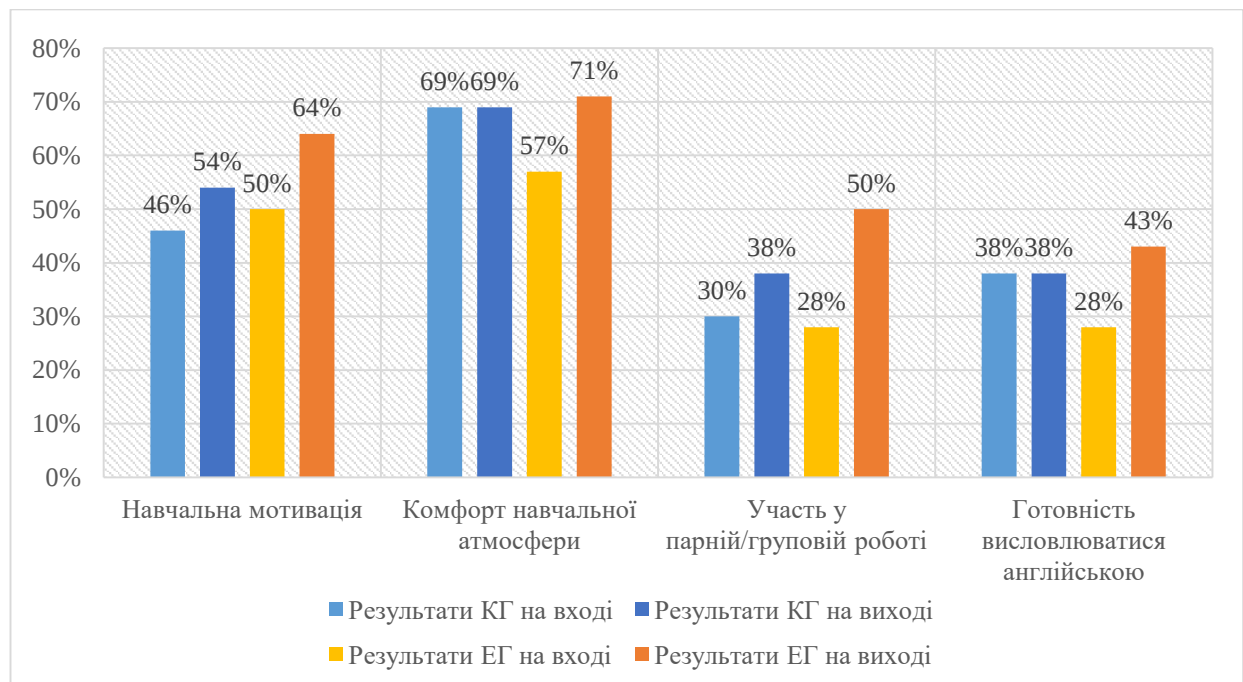

Рис. 3.15 Порівняльні результати анкетування КГ та ЕГ формувального етапу

Участь у парній та груповій роботі зросла також нерівномірно. У КГ до експерименту активно долучалися 4 учні (30%), після – 5 учнів (38%). В ЕГ зростання було суттєвішим: від 4 учнів (28%) до 7 учнів (50%).

Готовність висловлюватися англійською без страху помилки до експерименту мали 4 учні ЕГ (28%). Після впровадження гуманістично орієнтованих методів показник зріс до 6 учнів (43%). У КГ показники залишились незмінними: 5 учнів (38%).

За результатами мовленнєвого тестування учні КГ показали мінімальний приріст: середній бал підвищився лише з 11,4 до 11,5 (+0,1 бала). Такий результат свідчить про стабільність показників, характерні для традиційних методів навчання, що передбачають репродуктивні завдання й мінімальну кількість комунікативних ситуацій. В експериментальній групі середній бал зріс з 11,1 до 11,4 (+0,3 бала). Покращення зафіксовано приблизно у 8 учнів із 14, що свідчить про розширення комунікативної сміливості та кращу здатність будувати усні висловлювання. Найбільше різниця проявилася у зв'язності висловлення та впевненості – критерії, які безпосередньо залежать від емоційного клімату та підтримки, що й забезпечували гуманістичні підходи (рис. 3.16).

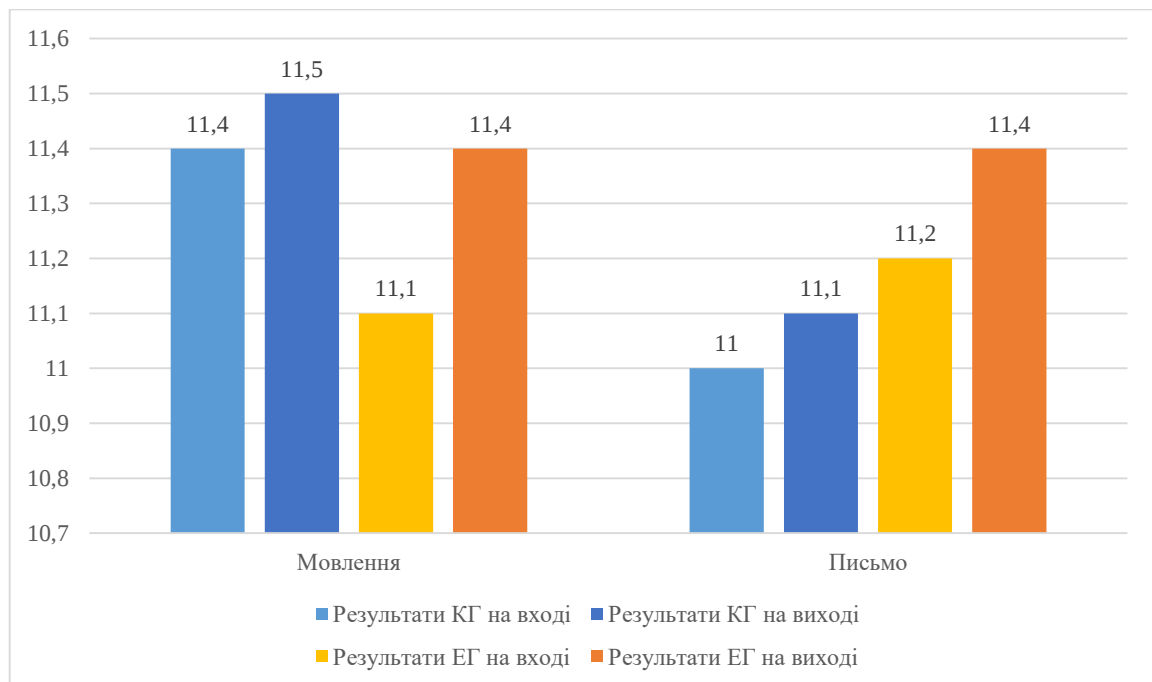

Рис. 3.16 Порівняльні результати тестування мовних та письмових вмінь учнів на формувальному етапі

У письмових роботах у показниках контрольної групи середній бал підвищився з 11,0 до 11,1 (+0,1 бала). Помітне покращення структури, логічності або обсягу письмового висловлювання продемонстрували 4 учні із 13. В експериментальній групі середній бал зріс з 11,2 до 11,4 (+0,2 бала). Попри те, що зміни залишаються помірними, їх було зафіксовано у 5-7 осіб із 14. Найчастіше покращувалися структурованість тексту та відповідність комунікативному завданню. Незважаючи на наявність граматичних помилок, загальний комунікативний рівень письма в ЕГ був суттєво вищим, ніж у КГ (див. рис.3.16).

У традиційній навчальній практиці часто домінують пояснення матеріалу вчителем та завдання репродуктивного характеру, спрямовані на відтворення вже поданої інформації. Натомість застосування гуманістичного підходу забезпечило значно вищий рівень взаємодії та емоційної залученості учнів. Орієнтація на свободу висловлювання, рефлексію та індивідуальну підтримку сприяла зниженню страху помилки та підвищенню внутрішньої мотивації, що зазвичай не характерно для навчального середовища, де провідну роль відіграють контроль та оцінювання.

Отримані результати чітко демонструють різницю між впливом традиційної та гуманістично орієнтованої методики. У всіх показниках продуктивних видів мовленнєвої діяльності ЕГ продемонструвала більш суттєву позитивну динаміку порівняно з КГ, що дозволяє пов'язати ці зміни з використанням гуманістично орієнтованих методів навчання. Для короткої серії уроків такі зміни підтверджують, що гуманістичний підхід є ефективним, але вимагає систематичного й тривалого впровадження для досягнення більш значущих результатів.

На основі отриманих результатів експериментального дослідження, для подальшого підвищення ефективності реалізації гуманістичних підходів рекомендується:

1. Посилення автономії та вибору в навчанні. Враховуючи виражений запит учнів на можливість вибору, доцільно розширити варіативність завдань, ресурсів та форматів роботи. Рекомендується пропонувати альтернативні шляхи виконання завдань, міні-проекти, вибір між індивідуальними та груповими формами, а також самостійний добір матеріалів відповідно до рівня та інтересів учнів.

2. Систематичне впровадження інтерактивних та кооперативних форм роботи. З огляду на ефективність співпраці та позитивне ставлення учнів та вчителів до парної й групової роботи, методика має передбачати регулярне використання цих форматів як обов'язкової складової уроку. Рекомендується щонайменше одна спільна активність під час уроку, що сприятиме розвитку мовленнєвої взаємодії та підвищенню мотивації.

3. Створення безпечного комунікативного середовища. Важливо формувати атмосферу психологічної безпеки, де помилки сприймаються як частина навчального процесу. Учителям слід використовувати підтримувальні та заохочувальні фрази, давати час на формулювання думки та зменшувати оцінювальний тиск під час усного мовлення.

4. Розширення практик формувального оцінювання. Зворотний зв'язок, самооцінювання та взаємооцінювання мають стати системним інструментом методики. Рекомендується впроваджувати рефлексивні міні-анкети, мовні портфоліо та чек-листи прогресу, що усвідомленню учнями власних досягнень та підвищенню відповідальності за навчання.

5. Індивідуалізація навчальних завдань. Враховуючи обмежені можливості вчителів щодо адаптації матеріалів, доцільно розробити варіативні модулі, які можна швидко модифікувати під конкретні потреби учнів. Це можуть бути рівневі завдання, диференційовані інструкції та адаптовані матеріали для різних стилів навчання.

6. Збільшення частки діяльнісних форм (проекти, рольові ігри). Оскільки ці формати ефективно розвивають соціальні навички, критичне мислення та гуманістичні цінності, їх слід інтегрувати в методику на постійній основі.

7. Підтримка професійного розвитку вчителів. Оскільки всі вчителі-респонденти зазначили потребу в додатковому навчанні з гуманістично орієнтованих методик. Рекомендується проводити методичні тренінги, воркшопи та наставницькі програми, а також створювати спільноти практики для обміну досвідом та матеріалами.

8. Моніторинг ефективності методики. Для забезпечення сталості впровадження необхідно здійснювати регулярний збір даних (анкетування, спостереження, аналіз учнівських робіт) та коригувати методику на основі результатів. Це дозволить підтримувати її актуальність і відповідність потребам учнів.

Висновки до 3 розділу

Проведене експериментальне дослідження дало змогу комплексно оцінити стан, умови та ефективність реалізації гуманістичних підходів у навчанні англійської мови у профільній школі. На основі результатів констатувального та формувального етапів було підтверджено гіпотезу про те, що систематичне впровадження гуманістично орієнтованих методик здатне покращувати мотиваційні, емоційні та комунікативні параметри навчальної діяльності старшокласників навіть у межах короткотривалого впливу.

Констатувальний етап засвідчив наявність суперечностей між сучасними освітніми потребами учнів та реальною практикою викладання. Більшість школярів продемонстрували високу зацікавленість у вивченні англійської мови (52,8%) і прагнення працювати у практично орієнтованому, діяльнісному форматі, що включає інтерактивні завдання, групову роботу, обговорення актуальних тем і можливість вибору форм діяльності. Водночас лише 47,2% учнів відчують стабільну атмосферу довіри, а понад половина – недостатній рівень підтримки у разі помилок. Це свідчить про обмежене застосування

принципів партнерської взаємодії та недостатню гуманізацію навчального процесу.

Дані опитування вчителів підтвердили усвідомлення важливості гуманістичних засад: 70% педагогів зазначили, що часто інтегрують окремі елементи гуманістичної методики, а 85% визнають ключову роль позитивного емоційного фону для успішного навчання. Проте лише 35% мають можливість системно адаптувати матеріали до індивідуальних потреб учнів, а групові та парні форми роботи використовуються нерегулярно. Це вказує на потребу у методичній підтримці та професійному розвитку вчителів.

Результати формувального експерименту, проведеного протягом занять у 10 класі, підтверджують ефективність гуманістичних методик за короткий період. Зокрема, рівень навчальної мотивації зріс на 15%, комфортність атмосфери – на 14%, участь у групових видах діяльності – на 22%, готовність висловлюватись іноземною мовою – на 15%. Хоча ці зміни є помірними, вони засвідчують позитивну динаміку та демонструють здатність гуманістичного підходу впливати на якість навчального процесу вже після кількох уроків. Учні особливо відзначили посилення підтримки та використання реальних життєвих контекстів у завданнях та зниження страху помилки.

Експеримент також дозволив визначити ключові напрями вдосконалення методики: необхідність систематичного використання кооперативних форм роботи, розширення автономії учнів, посилення індивідуалізації навчання, впровадження елементів формувального оцінювання та створення безпечного комунікативного середовища. Важливим результатом є те, що всі опитані вчителі висловили потребу в додаткових тренінгах і методичній підтримці, що підтверджує необхідність системного супроводу процесу гуманізації освіти.

Таким чином, експериментальна перевірка показала, що гуманістичні підходи є ефективним інструментом підвищення результативності навчання англійської мови в профільній школі. Їх реалізація сприяє розвитку внутрішньої мотивації, формуванню позитивного емоційного середовища, активізації комунікативної діяльності та зміцненню партнерських стосунків між учнем і

вчителем. Успішність упровадження методики значною мірою залежить від регулярності застосування, готовності вчителя та створення організаційно-методичних умов, що забезпечують індивідуалізацію, підтримку та співпрацю в освітньому процесі.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати дослідження можна стверджувати, що гуманістичні підходи відіграють ключову роль у сучасному навчанні іноземної мови в профільній школі, оскільки ставлять у центр уваги особистість учня, його потреби, внутрішню мотивацію та емоційний стан. Саме орієнтація на суб'єктність учня, підтримку його автономії, позитивної самооцінки та відчуття безпеки створює сприятливі умови для результативного засвоєння мови та формування цілісної мовної компетентності.

Розуміння навчання як багатовимірного процесу, що поєднує нейрофізіологічні механізми, емоційні чинники та педагогічні підходи, дає змогу створювати ефективніші освітні практики. Біологічні основи навчання свідчать, що мозок постійно змінюється: формує нові нейронні зв'язки, перебудовує існуючі та інтегрує знання в довготривалу пам'ять. Повторення, якісний сон, емоційна значущість матеріалу та збагачене середовище є ключовими чинниками цієї пластичності. Гуманістичне навчання, підкріплене нейронауковими даними, відкриває можливості для формування середовища, у якому учні не лише набувають знань, а й розвиваються як особистості, здатні до саморефлексії, критичного мислення й творчого освоєння нового досвіду. Навчання не зводиться до накопичення фактів – це тривалий процес когнітивної та емоційної трансформації, у ході якого розвивається здатність осмислювати, інтерпретувати й творчо застосовувати інформацію. Ці нейрофізіологічні закономірності узгоджуються з принципами гуманістичних підходів, які зосереджуються на розвитку особистості та створенні сприятливих умов для навчання. Гуманістична парадигма виходить із того, що кожен учень має внутрішнє прагнення до пізнання, а освітнє середовище повинно сприяти самовираженню, безпеці, підтримці та індивідуальному зростанню. Повага до особистості, врахування індивідуальних потреб, формування внутрішньої мотивації та позитивний емоційний клімат – усе це прямо корелює з тим, як мозок опрацьовує, закріплює та відтворює інформацію.

У контексті викладання іноземних мов гуманістичний підхід набуває особливої ваги. Вивчення мови нерозривно пов'язане з ризиком помилок, емоційною вразливістю та потребою у постійному мовленнєвому експериментуванні. Саме тому такі принципи, як безумовне позитивне ставлення, емпатія, конгруентність і підтримувальне оцінювання, створюють умови, за яких студенти сміливіше використовують мову, долають бар'єри та вибудовують стійку внутрішню мотивацію. Рефлексивність учителя й учня, акцент на сильних сторонах і можливість для самовираження сприяють глибшому засвоєнню мовних навичок і формуванню позитивного досвіду навчання.

Другий розділ показує, що гуманістично орієнтована методика може бути реалізована через інтерактивні, комунікативні та проєктні форми навчання. Комунікативне навчання забезпечує наближені до реального життя мовленнєві ситуації, дозволяючи учням практикувати мову в змістовному контексті. Навчання, орієнтоване на сильні сторони, підсилює внутрішню мотивацію та формує позитивний соціально-емоційний клімат у класі. Автономне навчання, метакогнітивні стратегії та проєктна діяльність забезпечують розвиток відповідальності, саморегуляції та уміння вчитися впродовж життя – ключових компетентностей XXI століття. Дизайн-мислення, хоча й не є центральною методологією дослідження, продемонструвало свій потенціал як людиноорієнтований, емпатійний і творчий підхід, що органічно поєднується з гуманістичними принципами та сприяє розвитку комунікації, співпраці та інноваційності. Гуманістичні принципи навчання природно інтегруються у провідні сучасні методи викладання іноземної мови – комунікативний, діяльнісний, CLIL, TBLT, проєктне навчання. Саме вони дозволяють реалізувати індивідуалізацію, розвивати автономію учнів, створювати ситуації успіху та забезпечувати особистісно значущу взаємодію на уроці. Гуманістичний підхід виступає об'єднуючою основою, яка робить ці методи більш цілісними, орієнтованими на учня та адаптованими до профільної школи.

У третьому розділі проведені емпіричні дослідження підтвердили гіпотезу про те, що системне впровадження гуманістичних підходів сприяє підвищенню ефективності навчання англійської мови в профільній школі. Учні відзначили підвищення рівня мотивації до вивчення англійської мови, зростання відчуття підтримки та довіри на уроці, активнішу участь у групових видах діяльності й більшу свободу у висловленні власних думок.

Опитування вчителів, проведене на констатувальному етапі, виявило їхню готовність працювати за принципами гуманістичного підходу, але водночас засвідчило наявність методичних і організаційних труднощів. Педагоги відзначили потребу в більшій свободі у формуванні навчальних програм, у доступі до якісних навчально-методичних матеріалів та в можливості регулярно застосовувати діяльнісні форми роботи, що сприяють розвитку автономії та партнерської взаємодії учнів.

Отримані результати дозволяють стверджувати, що гуманістичні підходи створюють сприятливі умови для розвитку академічної, соціальної та емоційної компетентностей старшокласників. Уроки, побудовані на довірі, підтримці та активній співпраці, забезпечують вищий рівень залученості учнів, знижують страх помилки та стимулюють внутрішню мотивацію. Саме поєднання рефлексії, свободи вибору, групової взаємодії та змістовних комунікативних завдань відповідає потребам сучасних учнів, які навчаються в умовах швидкої зміни соціальних і технологічних реалій.

Таким чином, результати дослідження переконливо демонструють, що гуманістичний підхід має значний потенціал у навчанні іноземної мови в профільній школі, однак його повна реалізація потребує системної підтримки як учнів, так і педагогів. Водночас повна реалізація цього потенціалу потребує системної підтримки педагогів, удосконалення методичного забезпечення, розширення можливостей для інтерактивних форм роботи, регулярного застосування формуального оцінювання та створення емоційно безпечного навчального середовища. Комплексне та послідовне впровадження цих напрямів забезпечить не лише підвищення рівня мовної підготовки учнів, а й розвиток

їхніх соціальних та емоційних навичок, які є необхідними для успішної самореалізації у сучасному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 10 стратегій для розвитку емоційного інтелекту учнів. *Журнал «На Урок»*. 16.03.2023. URL: <https://naurok.com.ua/post/10-strategiy-dlya-rozvitku-emociynogo-intelektu-uchniv> (дата звернення: 05.10.2025)
2. ГУМАНІЗМ. Словник Української Мови. Академічний Тлумачний Словник (1970-1980). URL: <https://sum.in.ua/s/ghumanizm> (дата звернення 06.02.2025)
3. Дуброва О. М., Кисіль І. В. Розвиток навичок креативного мислення засобами іноземної мови: використання нестандартних підходів, форм, методів та прийомів навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 79, Т.1. С. 69-74. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_1/79-1_2025.pdf
4. Дьоміна І.О. Проектне навчання: коротко про головне. 2018. URL: <https://nus.org.ua/2018/02/21/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>
5. Жосан О. Е. Метод проектів у контексті реалізації Концепції «Нова українська школа». Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону: *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». 2017. №53. С. 104-113
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX: станом на 30.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 29.01.2025)
7. Іжко Є. С. Метод проектів як один із засобів оптимізації автономного навчання. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2014. № 2 (8). С. 92-98.
8. Коваль О. Найкращі стратегії навчання: 10 підходів, що гарантують ефективність ваших уроків. *Освіторія Media*. URL: <https://osvitoria.media/experience/najkrashhi-strategiyi-navchannya-10-pidhodiv-shho-garantuyut-efektyvnist-vashyh-urokiv/> (дата звернення: 04.10.2025)

9. Люлько М. Інноваційні інтерактивні технології в процесі вивчення іноземних мов. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2024. №3(6). С.42-51 URL: <https://isg-journal.com/isjel/article/view/891/496>
10. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. 5-е видання. Саміт-книга, 2007. 656 с.
11. Осипов А.О., Шабанова Ю.О. Сутність і принципи гуманної педагогіки вищої школи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2014. №2 (8) С. 123-130
12. Пометун О. Як розвивати критичне мислення в учнів (з прикладом уроку). Нова українська школа. 2017. URL: <https://nus.org.ua/2017/09/12/krytychne-myslennya-2/> (Дата звернення: 16.10.2025)
13. Троян І. Тренуємо креативне мислення в учнів: добірка вправ від Марії Титаренко. Нова українська школа. 2024. URL: <https://nus.org.ua/2024/08/17/trenuyemo-kreatyvne-myslennya-v-uchniv-dobirka-vprav-vid-mariyi-tytarenko/> (дата звернення: 17.10.2025)
14. Aguilar, S. J. Learning analytics: At the nexus of big data, digital innovation, and social justice in education. *TechTrends*. 2018. №. 62. Р. 37-45. URL: <https://doi.org/10.1007/s11528-017-0226-9>
15. Alvarado L. F. Design thinking as an active teaching methodology in higher education: A systematic review. *Frontiers in Education*. 2025. №10. URL: <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1462938>
16. An introduction to design thinking: process guide /Hasso Plattner Institute of Design at Stanford (d. school). Stanford: Stanford University. 6 p. URL: <https://web.stanford.edu/~mshanks/MichaelShanks/files/509554.pdf> (дата звернення: 02.10.2025)
17. Andersen R. How A.I. will change the entire structure of civilisation: the need for a new design of education. *Humanising Language Teaching by Pilgrims*. №5. URL: <https://www.hltmag.co.uk/oct25/how-ai-will-change-the-entire-structure-of-civilisation> (дата звернення: 31.10.2025).
18. Anwar K. A Constructive Teaching Model in Learning Research Concept

for English Language Teaching Students. *International Education Studies*. 2015. №8(5). P. 62-68. URL: <https://doi.org/doi:10.5539/ies.v8n5p62> .

19. Anwar K., Wardhono A. Students' Perception of Learning Experience and Achievement Motivation: Prototyping English for Academic Purposes (EAP). *International Journal of Instruction*. 2019. №12(3). P. 271-288. URL: <https://doi.org/10.29333/iji.2019.12317a> .

20. Birgili B. Creative and Critical Thinking Skills in Problem-based Learning Environments. *Journal of Gifted Education and Creativity*. 2015. №2(2). P. 71-80. URL: <https://doi.org/10.18200/JGEDC.2015214253> .

21. Bozkurt T., Ozden, M. S. The relationship between empathetic classroom climate and students' success. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2010. №5 (2). P. 231-234.

22. Budden J. Error Correction. *British Council*. 2008. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/assessing-learning/articles/error-correction> (дата звернення: 09.02.2025).

23. Carey B. How we learn: the surprising truth about when, where, and why it happens. New York: Random House. 2014. 272 p.

24. Clocke H. Humanism: Your Guide To Humanistic Learning Theory. *Growth Engineering*. 05.06.2025. URL: <https://www.growthengineering.co.uk/humanistic-learning-theory/> (дата звернення: 13.08.2025).

25. Community language learning. *British Council. TeachingEnglish*. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/community-language-learning> (дата звернення: 06.02.2025).

26. Cummins K. 7 Critical and creative thinking strategies for teachers and students. *Innovative Teaching Ideas*. 2024. URL: <https://innovativeteachingideas.com/blog/7-critical-and-creative-thinking-strategies-for-teachers-and-students/> (дата звернення: 17.10.2025)

27. Del Giorgio Solfa F., D'Amico E. The evolution of design thinking in the age of foundation models: revisiting Verganti's Framework (2020-2025). *International Journal of Technology Management and Humanities*. 2025. № 5 (1) P.55-71

28. Doorley S. Design thinking bootleg. Hasso Plattner Institute of Design at Stanford (d.school). Stanford: Stanford University, 2018. 90 p. URL: https://dschool.sfo3.digitaloceanspaces.com/documents/dschool_bootleg_deck_2018_final_sm2-6.pdf (дата звернення: 02.10.2025)

29. Encyclopedia of the sciences of learning/ ed. Seel N. M. Springer-Verlag New York Inc., 2012. P. 1456-1471

30. Feigenbaum K. D. A critique of Abraham Maslow and Carl Rogers as educators. *Journal of Humanistic Psychology*. 2024. №64 (1). P. 44-63. <https://doi.org/10.1177/00221678231154819>.

31. Fink G. What is Assets-Based Teaching and How Does It Enable Equity Practices in College Classrooms?. *Every Learner Everywhere*. 01.07.2023. URL: <https://www.everylearnereverywhere.org/blog/what-is-assets-based-teaching-and-how-does-it-enable-equity-practices-in-college-classrooms/> (дата звернення: 27.10.2025).

32. Gazzaniga M. S. Shifting Gears: Seeking New Approaches for Mind/Brain Mechanisms. *Annual Review of Psychology*. 2013. № 64. P. 1-20 URL: <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143817>

33. Guo Q., Jamil H., Ismail L., Luo S., Sun Z. Effects of problem-based learning on EFL learning: A systematic review. *PLoS One*. 2024 №19(12). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0307819>.

34. How people learn: brain, mind, experience, and school: expanded edition/ eds. J. D. Bransford, A.L. Brown, R. R. Cocking, Donovan Pellegrino J.W. Washington, DC: The National Academies Press, 2000. 374 p.

35. Jiang X., Xie F. Error analysis and the EFL classroom teaching. *US-China Education Review*. 2007. №4 (9). P.10-14

36. Kandel E. R. In Search of Memory: The Emergence of a New Science of Mind. New York, 2006. 528 p.

37. Kandel E. R., Squire L. R. Memory: From Mind to Molecules. New York, 2008. 235 p.

38. Karpicke J. D., Roediger H. L. The critical importance of retrieval for learning. *Science*. 2008. P. 966-968. URL: <https://doi.org/10.1126/science.1152408>
39. Kuhl P. K. Early linguistic experience and phonetic perception: implications for theories of developmental speech perception. *Journal of Phonetics*. 1993. №21. P.125-139.
40. Kumari A. how to develop critical thinking skills in students? *21K School*. 2025. URL: <https://www.21kschool.com/ua/blog/how-to-develop-critical-thinking-skills-in-students/> (дата звернення: 18.10.2025)
41. Kurniawan Y. The Effectiveness of Project-Based Learning in Enhancing Students' Speaking Skills in English. *Jurnal Review Pendidikan Dan Pengajaran*. 2025. №8. P. 2861-2867. URL: <https://doi.org/10.31004/jrpp.v8i1.42957> .
42. Lenz L. A Strength-Based Approach to Teaching English Learners. *Cult of Pedagogy*. 2016. URL: <https://www.cultofpedagogy.com/strength-based-teaching-esl/> (дата звернення: 20.10.2025).
43. Loveless B. Strength-Based Learning: Unlocking Every Student's Potential. *Education Corner*. 2025. URL: <https://www.educationcorner.com/strength-based-learning/> (дата звернення: 21.10.2025).
44. Lozada H. R. A Humanistic Theoretical Approach to Educational Research on English Language Teaching. *Innovations in Higher Education Teaching and Learning. Integrating Community Service into Curriculum: International Perspectives on Humanizing Education*. Emerald Publishing Limited. 2020. URL: <https://doi.org/10.1108/S2055-364120200000025002>
45. Mednick S., Nakayama K., Stickgold R. Sleep-dependent learning: a nap is as good as a night.. *Nature Neuroscience*. 2003. №6. P. 697-698. URL: <https://doi.org/10.1038/nn1078>
46. 7 Modern teaching methods every educator should know. *Sparkrock*. 24.10.2024. URL: <https://sparkrock.com/knowledge-base/blog/7-modern-teaching-methods-every-educator-should-know/> (дата звернення 20.12.2024).

47. Moskowitz G. Caring and Sharing in the Foreign Language Class: A Sourcebook on Humanistic Techniques. Boston : Heinle and Heinle Publishers, 1978. 358 p.

48. Moyer T. Metacognition in Education: Encouraging Students to Think About Thinking. *Banyan Global Learning*. 2024. URL: https://banyangloballearning.com/2024/10/17/metacognition-in-education/#What_is_Metacognition (дата звернення: 28.10.2025).

49. Novo C., Tramonti M., Dochshanov A. M., Tuparova D., Garkova B., Eroglan F., Uğraş T., Yücel-Toy B., & Vaz de Carvalho C. Design Thinking in Secondary Education: Required Teacher Skills. *Education Sciences*, 2023. №13(10). URL: <https://doi.org/10.3390/educsci13100969>

50. Ocumpaugh J., Roscoe R.D., Baker R.S. et al. Toward Asset-based Instruction and Assessment in Artificial Intelligence in Education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*. 2024. №34. P. 1559-1598. URL: <https://doi.org/10.1007/s40593-023-00382-x>.

51. Paparone R. A Protocol to Make Project-Based Learning Easier in World Language Classes. *Edutopia*. 24.08.2023. URL: <https://www.edutopia.org/article/pbl-world-language-classes/> (дата звернення: 05.11.2025).

52. Paparone R. Design Thinking in World Language Classes. *Edutopia*. 03.02.2025. URL: <https://www.edutopia.org/article/design-thinking-world-languages-classrooms/> (дата звернення: 02.10.2025).

53. Practical Examples of Humanism Learning Theory (Use Them!). *About Humanism*. URL: <https://abouthumanism.com/humanism-learning-theory-examples/> (дата звернення: 10.04.2025).

54. Renkly S., Bertolini K. Shifting the Paradigm from Deficit Oriented Schools to Asset Based Models: Why Leaders Need to Promote an Asset Orientation in our Schools. *Empowering Research for Educators*. 2018. №2 (1). P. 24-27. URL: <https://openprairie.sdstate.edu/ere/vol2/iss1/4>.

55. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. (2nd edition) Cambridge University Press. 2001. P. 90-99.

56. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). 2014. Cambridge University Press.

57. Rogers C. R. Freedom to Learn for the 80's. Charles E. Merrill Publishing Company. 1983. 434 p.

58. Scott D.L., Sharma R., Godwyll F.E., Johnson J.D., and Putman T. Building on Strengths to Address Challenges: An Asset-Based Approach to Planning and Implementing a Community Partnership School. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*. 2020. №24 (2). P. 69-83. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1267687.pdf>

59. Shirkhani S., Ardeshir D. Humanism in the Foreign Language Classroom. *i-manager's Journal on English Language Teaching (JELT)*. 2013. № 3(4). P.1-5 <https://doi.org/10.26634/jelt.3.4.2515>

60. Siegel J. M. Sleep viewed as a state of adaptive inactivity. *Nature Reviews Neuroscience*. 2009. №10. P. 747-753. URL: <https://doi.org/10.1038/nrn2697>

61. Sperling R. Design Thinking in the Second Language Classroom. *Canadian Association of Second Language Teachers*. 2022. URL: <https://www.caslt.org/en/blog-design-thinking/> (дата звернення: 02.10.2025).

62. Stanford Encyclopedia of Philosophy URL: <https://plato.stanford.edu/entries/critical-thinking/history.html> (дата звернення: 22.10.2025)

63. 5 steps to becoming a culturally responsive teacher. URL: <https://www.teachaway.com/blog/5-steps-becoming-culturally-responsive-teacher> (дата звернення: 10.02.2025)

64. Stevick E. W. Humanism in Language Teaching. Humanism in Language Teaching: A Critical Perspective. 1990. Oxford University Press, Oxford. 184 p.

65. Sun X., Zhu P. Implementing Project-Based Language Teaching to Develop EFL High School Students' Key Competences. *Sustainability*. 2023. №15(2). P.1-19. URL: <https://doi.org/10.3390/su15021658>

66. Tang S., Long M., Tong F., Wang Z., Zhang H., Sutton-Jones K. L. A Comparative Study of Problem-Based Learning and Traditional Approaches in

College English Classrooms: Analyzing Pedagogical Behaviors Via Classroom Observation. *Behavioral Sciences*. 2020. №10(6). P. 1-21. URL: <https://doi.org/10.3390/bs10060105>

67. Thomas B. The Role of Teachers in Facilitating 21st Century Learning Skills for Development of Creative Insight among Learners in Inclusive Classroom. Settings. *International Research Journal on Advanced Science Hub*. 2021. №3 (02S). C.6-11

68. Thornbury S. Scott Thornbury's 30 Language Teaching Methods Pocket Editions. Cambridge University Press and Assessment, 2017. 140 p.

69. Trembley R. Learner Autonomy. Docebo. 24.08.2023. URL: <https://www.docebo.com/learning-network/blog/learner-autonomy/> (дата звернення: 17.10.2025).

70. Wright J. Communicative Language Teaching. URL: <https://www.onestopenglish.com/methodology-the-world-of-elt/communicative-language-teaching/1000116.article> (дата звернення: 10.05.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкетування вчителів

Зразок анкети

Шановні вчителі!

Просимо Вас висловити свої міркування щодо використання гуманістичних підходів під час викладання англійської мови у профільній школі. Інформація, отримана з цієї анкети, буде використана виключно для наукового дослідження «Використання гуманістичних підходів до навчання іноземних мов на заняттях англійської мови у профільній школі».

Щиро вдячні за співпрацю!

1. Ваш педагогічний стаж: _____
2. З якими класами Ви працюєте: _____
3. Чи проходили Ви спеціалізовані курси з гуманістичних методик навчання?
 - так
 - ні
4. Як часто Ви застосовуєте гуманістичні підходи у своїй педагогічній практиці?
 - на кожному уроці
 - часто
 - іноді
 - рідко
 - не використовую
5. Як часто Ви пропонуєте учням завдання, орієнтовані на особистий досвід та емоції (есе, проекти, дебати тощо)?
 - на кожному уроці
 - раз на тиждень
 - рідко
 - ніколи

6. Чи вважаєте Ви, що створення позитивної емоційної атмосфери на уроці сприяє кращому засвоєнню матеріалу?

- так
- частково
- ні

7. Які з наведених принципів гуманістичного навчання Ви використовуєте найчастіше?

(можна обрати кілька)

- індивідуальний підхід
- партнерське спілкування
- атмосфера підтримки та довіри
- врахування інтересів учнів
- розвиток самостійності та критичного мислення
- Інше: _____

8. Чи маєте Ви можливість адаптувати програму або завдання до індивідуальних потреб учнів?

- так
- частково
- ні

9. Чи використовуєте Ви групову або парну роботу як інструмент розвитку соціальних навичок учнів?

- так, постійно
- іноді
- рідко
- ні

10. Які форми роботи Ви вважаєте найбільш ефективними для формування гуманістичних цінностей у процесі вивчення англійської мови

- проєктна діяльність
- рольові ігри

- дебати
- робота в парах/групах
- творчі письмові завдання
- Інше: _____

11. Наскільки важливо, на Вашу думку, враховувати психологічний стан учня під час уроку?

- дуже важливо
- важливо
- не зовсім важливо
- неважливо

12. Яким чином Ви оцінюєте прогрес учнів у контексті гуманістичного підходу?

- враховую індивідуальний прогрес
- надаю учням зворотний зв'язок
- використовую самооцінювання та взаємооцінювання
- Інше: _____

13. Які труднощі, на Вашу думку, виникають під час впровадження гуманістичних підходів у навчання англійської мови?

14. Чи потребуєте Ви додаткового навчання (тренінгів, курсів) з використання гуманістичних технологій у навчанні іноземних мов?

- так
- можливо
- ні

15. Ваші пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу в контексті гуманістичного підходу: _____

Анкетування учнів

Зразок анкети

Шановні учні!

Просимо Вас дати відповіді на запитання анкети, яка проводиться в межах наукового дослідження «Використання гуманістичних підходів до навчання іноземних мов на заняттях англійської мови у профільній школі».

Отримана інформація буде використана тільки з науковою метою.

Щиро вдячні за співпрацю!

1. У якому класі Ви навчаєтесь?

- 10
- 11

2. Які іноземні мови Ви вивчаєте?

- англійська мова
- німецька мова
- французька мова
- Інше: _____

3. Як Ви ставитеся до занять з англійської мови в школі?

- дуже подобаються
- подобаються
- нейтрально
- не подобаються
- зовсім не подобаються

4. Якою є Ваша головна мета вивчення англійської мови?

- для подальшого навчання або роботи за кордоном
- для складання НМТ
- щоб краще розуміти музику, фільми, культуру інших країн
- тому що це потрібно в школі
- Інше: _____

5. Як Ви вважаєте, чи враховує вчитель Ваші інтереси та емоційний стан на заняттях?

- завжди
- часто
- рідко
- ніколи

6. Чи створює вчитель на уроці атмосферу довіри та взаємоповаги?

- так
- частково
- ні

7. Чи можете Ви вільно висловлювати свою думку англійською на уроці?

- завжди
- іноді
- тільки коли питають
- ні

8. Наскільки комфортно Ви відчуваєтесь під час виконання творчих завдань (презентації, діалоги, міні-проекти)?

- дуже комфортно
- комфортно
- не зовсім комфортно
- незручно / незатишно

9. Як часто Ви працюєте в парах або в групах на уроці англійської?

- постійно
- часто
- іноді
- ніколи

10. Які завдання Вам найбільше подобаються?

- робота в парах/групах
 - перегляд відео та обговорення
 - рольові ігри / інсценізації
 - письмові вправи
 - граматичні тести
11. Чи відчуваєте Ви, що Вас підтримують, навіть якщо Ви робите помилки?
- завжди
 - часто
 - іноді
 - ні
12. Як Ви вважаєте, що більше допомагає Вам навчатися англійської мови?
- підтримка вчителя
 - цікаві завдання
 - робота з друзями
 - самостійна робота
 - Інше: _____
13. Які риси Ви найбільше цінуєте у вчителі англійської мови?
- доброзичливість
 - професіоналізм
 - розуміння
 - почуття гумору
 - вимогливість
 - чітке пояснення матеріалу
 - Інше: _____
14. Чи хотіли б Ви мати більше свободи у виборі форм і ресурсів навчання?
- так, однозначно
 - можливо
 - ні

- не знаю

15. Які з перелічених форм навчання Вам найцікавіші під час навчання англійської?

- інтерактивні ігри
- обговорення актуальних тем
- робота над проєктами
- перегляд та аналіз відеоматеріалів
- творчі письмові завдання
- Інше:

16. Які зміни Ви хотіли б бачити на уроках англійської мови у своїй школі?

**Анонімне анкетування для учнів 10 класу
(формувальний етап експерименту з упровадження гуманістичних
підходів у навчанні англійської мови)**

Зразок анкети

1. Наскільки цікаво Вам навчатися на уроках англійської мови?

- ☐ зовсім не цікаво
- ☐ радше не цікаво
- ☐ скоріше цікаво
- ☐ дуже цікаво

2. Наскільки комфортно є атмосфера на уроках?

- ☐ некомфортно
- ☐ частково комфортно
- ☐ комфортно
- ☐ дуже комфортно

3. Чи відчуваєте Ви підтримку з боку вчителя під час виконання завдань?

- ☐ майже ніколи
- ☐ інколи
- ☐ часто
- ☐ завжди

4. Як часто Ви берете активну участь у роботі в парах або групах?

- ☐ майже ніколи
- ☐ інколи
- ☐ часто
- ☐ завжди

6. Наскільки Вам комфортно висловлюватися англійською на уроці?

- ☐ зовсім некомфортно

- ☐ скоріше некомфортно
- ☐ скоріше комфортно
- ☐ дуже комфортно

8. Чи відчуваєте Ви страх помилитися під час говоріння?

- ☐ постійно
- ☐ часто
- ☐ рідко
- ☐ ніколи

9. Чи відчуваєте Ви тиск через оцінювання на уроках англійської мови?

- ☐ сильний тиск
- ☐ помірний тиск
- ☐ мінімальний тиск
- ☐ не відчував(ла)

10. Наскільки зрозумілими для вас є завдання на уроці англійської?

- ☐ дуже зрозумілі
- ☐ зрозумілі
- ☐ частково зрозумілі
- ☐ не зрозумілі

11. Що Вам найбільше подобається на урок англійської?

12. Що Вас найбільше допомагає у вивченні англійської мови

13. Що, на Вашу думку, можна покращити?

Теми для монологів та орієнтовні додаткові запитання до тем**ВХІДНЕ ТЕСТУВАННЯ****Topic 1. Describe a person you admire.**

1. How often do you talk to this person?
2. What qualities do you value most in them?
3. Has this person influenced your life?
4. Do you think many people admire them too?
5. Would you like to be like this person in the future?

Topic 2. Describe an unexpected event, an accident or a difficult situation.

1. How did you feel during this situation?
2. Did anyone help you?
3. What did you learn from this experience?
4. Could it have been avoided?
5. What advice would you give to someone in that situation?

Topic 3. Describe a natural phenomenon that impressed you (sunset, snowstorm, waves, volcano eruption, etc.).

1. Where and when did you see it?
2. How did it make you feel?
3. Have you seen something similar before?
4. Why do you think it was impressive?
5. Would you like to see it again?

Topic 4. Describe a friendship that is important to you.

1. How did you meet this friend?
2. What do you usually do together?
3. What qualities do you like in this person?
4. How do you support each other?
5. Why is this friendship important to you?

Topic 5. Describe a situation where you had to make a quick decision.

1. Was the decision correct, in your opinion?
2. Did you have enough time to think?
3. How did other people react?
4. Would you act the same way again?
5. What helped you decide so quickly?

Topic 6. Describe a place in your town that you like.

1. How often do you go there?
2. Who do you usually go with?
3. Why is this place special to you?
4. Has it changed over time?
5. Would you recommend it to tourists?

Topic 7. Describe a memorable trip or outing you had.

1. Who did you go with?
2. What was the best moment of the trip?
3. Did anything unexpected happen?
4. Would you like to go there again?
5. What made this trip different from others?

Topic 8. Talk about a hobby or activity you enjoy in your free time.

1. How long have you been doing this hobby?
2. Do your friends share the same interest?
3. What equipment or skills do you need for it?
4. Does this hobby help you relax?
5. Would you like to turn it into a profession?

Topic 9. Describe a time when you helped someone.

1. How did you feel afterward?
2. Was it difficult to help in that situation?
3. Did the person thank you?
4. Would you help again if needed?
5. Do you think people help each other often today?

Topic 10. Describe an object that is important to you.

1. Where did you get it?
2. Why is it valuable to you?
3. Do you use it often?
4. Would you give it to someone else?
5. How would you feel if you lost it?

Topic 11. Describe a challenge you faced at school.

1. Did anyone support you?
2. How did you overcome it?
3. What did you learn from the situation?
4. Do you still find it challenging now?
5. Would you act differently today?

Topic 12. Describe a success or achievement you are proud of.

1. How long did it take to achieve it?
2. Who supported you during this process?
3. What challenges did you face?
4. How did you celebrate your success?
5. Do you want to achieve something similar in the future?

Topic 13. Describe a person from your family who influenced you.

1. What values did they teach you?
2. Do you spend much time with this person now?
3. How do they support you?
4. Are you similar to this person?
5. Would you like to follow their example?

Topic 14. Describe a time when you felt stressed or worried.

1. What caused the stress?
2. How did you deal with it?
3. Did anyone help you feel better?
4. Was the problem as serious as you thought?
5. What helps you relax now?

Теми для монологів та орієнтовні додаткові запитання до тем**ВИХІДНЕ ТЕСТУВАННЯ****Topic 1. Describe a job you find interesting.**

1. Why does this job attract you?
2. Do you know anyone who works in this field?
3. What skills does a person need for this job?
4. Would you like to try it in the future?
5. Is it a popular profession today?

Topic 2. Talk about qualities a person needs to succeed at work.

1. Which qualities do you personally have?
2. Which qualities would you like to develop?
3. Do these qualities change with time?
4. Which qualities are important for young people?
5. Can school help develop these skills?

Topic 3. Describe your ideal future job.

1. Where would you like to work — in your country or abroad?
2. What would be your daily responsibilities?
3. What challenges might this job include?
4. Would you like to work with people or independently?
5. How would this job make your life better?

Topic 4. Describe your favourite TV show or performance.

1. When did you first watch it?
2. What do you like most about it?
3. Who is your favourite character and why?
4. Do you watch it alone or with friends/family?
5. Would you recommend it to others?

Topic 5. Talk about a favourite artist or performer.

1. What makes their style special?

2. How did you discover them?
3. Did you see their art/performance live?
4. Where do they get their inspiration?
5. What qualities help them succeed?

Topic 6. Describe a person whose career inspires you.

1. How did you learn about this person?
2. What makes their career path special?
3. Do they inspire you personally?
4. What difficulties did they overcome?
5. Would you like to meet them one day?

Topic 7. Describe a workplace you would like to work in.

1. What should the atmosphere be like?
2. Do you prefer a big company or a small team?
3. What equipment or facilities would you want?
4. Would you like flexible hours?
5. Do you think this workplace is realistic?

Topic 8. Describe a piece of art (a painting, sculpture, or photograph) that impressed you.

1. Why does it stand out?
2. What emotions does it evoke?
3. Would you recommend others to see it?

Topic 9. Describe a time when technology helped you solve a problem.

1. How serious was the problem?
2. Which device or app helped you?
3. Did someone show you how to use it?
4. How would you solve the problem without technology?
5. Do you think technology always helps?

Topic 10. Discuss whether remote work/studying is a good idea for young people.

1. Have you ever studied online?
2. What did you like or dislike about it?

3. Does online learning improve motivation?
4. Is it more difficult to concentrate at home?
5. Should schools use more online tools?

Topic 11. Describe a film or documentary that made you think.

1. What message did it deliver?
2. Which scene impressed you the most?
3. Would you watch it again?
4. Did it change your opinion about anything?
5. Would you recommend it to your friends?

Topic 12. Describe a modern invention that changed everyday life.

1. How did people live without it?
2. How often do you use this invention?
3. What are its advantages?
4. Does it have disadvantages?
5. Will it still be useful in the future?

Topic 13. Describe a situation where teamwork helped you achieve a goal.

1. What role did you play in the team?
2. Was it easy to work with others?
3. Did the team face any problems?
4. What did you learn from this experience?
5. Would you prefer teamwork or working alone?

Topic 14. Describe a skill you want to develop for your future career.

1. Why is this skill important?
2. Do you already have some experience with it?
3. How can you improve it?
4. Does your school help you develop this skill?
5. How will it help your career?

Перелік тем для письмового тестування учнів 10 класу

Вхідне тестування

№	Тема та формулювання
1	Write an essay about the qualities of a good friend. Explain: which qualities you value most in friendship, how friends support each other, why friendship is important in teenage life.
2	Write an article about a problem young people face today and how they can deal with it. Include: what the problem is and why it is common, possible solutions, your opinion on the most effective strategy.
3	Write a letter to your cousin describing your daily routine and how you manage your responsibilities. Include: describe your typical weekday, explain how you balance school and free time, say what you would like to change in your routine.
4	Write an essay about the importance of being responsible at home and at school. Explain: what responsibilities teenagers usually have, why responsibility matters, how it helps in everyday life.

5	Write an article describing a community event or activity that brings people together. Include: what the event is, who takes part in it, why such events are important for communities.
---	--

Перелік тем для письмового тестування учнів 10 класу

Вихідне тестування

№	Тема та формулювання
1	Write an essay about the role of art in teenagers' lives. Explain: why art (music, films, painting, etc.) matters for young people, how it influences emotions or creativity, whether schools should include more art-related activities.
2	Write an article about how technology has changed the way students learn. Include: examples of useful technologies, advantages and possible disadvantages, your opinion on using technology daily in school.
3	Write a letter to an international student describing an important tradition or cultural event in your country. Explain: what the tradition is and when it takes place, how people celebrate it, why it is meaningful to your culture.
4	Write an essay discussing whether young people should try different jobs before choosing a career. Explain: what benefits career exploration offers, what difficulties may appear, your opinion on early career choices.

Додаток Л

Критерії оцінювання усного мовлення

Критерій	5 балів	4 бали	3 бали	2 бали	1 бал
Fluency (вільне володіння мовою)	Вільне, безперервне мовлення; мінімум пауз	Переважно вільне мовлення; поодинокі паузи	Часом спостерігаються затримки; потребує підказок	Часті паузи, труднощі з формулюванням думки	Дуже обмежене мовлення, практично не може висловитися
Accuracy (граматика та лексика)	Високий рівень граматики і лексики; помилки практично відсутні	Помилки рідкісні, не впливають на зміст	Помилки трапляються, іноді впливають на розуміння	Часті граматичні або лексичні помилки, значно ускладнюють розуміння	Постійні помилки, текст практично незрозумілий
Pronunciation (вимова)	Чітка, зрозуміла вимова, інтонація адекватна	Зрозуміла вимова, окремі помилки не впливають на сприйняття	Вимова зрозуміла з труднощами, потребує повтору	Багато помилок, часто не зрозуміло	Вимова практично незрозуміла, не сприймається слухачем
Content relevance (змістова відповідність до теми)	Вичерпна відповідь на всі питання; ідеально відповідає темі	Повна відповідь, незначні відхилення	Частково відповідає темі; деякі моменти пропущені	Відповідь фрагментарна, багато відхилень	Відповідь не відповідає темі або мінімальна

Критерії оцінювання письмового мовлення

Критерій	5 балів	4 бали	3 бали	2 бали	1 бал
Content (змістове наповнення)	Тема повністю розкрита, всі пункти виконані, ідея чітка	Основні пункти виконані, ідея зрозуміла	Тема розкрита частково, деякі пункти пропущені	Тема розкрита фрагментарно, пропущено більшість пунктів	Тема практично не розкрита, відсутня логіка
Coherence (зв'язність тексту)	Текст логічний, чітка структура, використані зв'язки	Структура зрозуміла, є невеликі проблеми у зв'язності	Логіка місцями порушена, текст важко слідкувати	Часткова відсутність зв'язності, параграфи не пов'язані	Текст хаотичний, відсутня структура
Grammar (граматика)	Грамматика рівня B1+ без помилок	Помилки незначні, не впливають на розуміння	Часті помилки, іноді заважають розумінню	Багато помилок, текст важко зрозуміти	Постійні помилки, текст майже незрозумілий
Vocabulary (лексика)	Різноманітна, точна, доречна лексика	Добре підібрана лексика, незначні неточності	Лексика обмежена, повторювана, іноді невідповідна	Лексика дуже обмежена, багато неточностей	Дуже бідна, практично неможливо передати думку

Додаток Н

Конспект уроку №1 з використанням гуманістичних методів навчання

Клас: 10 клас

Тривалість уроку: 45 хвилин

Матеріали: On Screen B1+ Student's Book, p. 45 (3e Speaking Skills)

Цілі уроку:

- Розширення лексичного запасу для опису досвіду та якостей (CV language).
- Досягнення немовної мети – успішне проведення співбесіди та переконання інтерв'юера у своїй компетентності.
- Розвиток самооцінки через усвідомлення та ефективну презентацію власних сильних сторін.

Очікувані результати: до кінця уроку учні зможуть:

1. Формулювати 3-4 переконливі речення про свої сильні сторони, використовуючи фрази з блоку *Responding*.
2. Адаптувати формальний діалог для нової ситуації.
3. Аналізувати ефективність комунікації та надавати позитивно-орієнтований зворотний зв'язок.

Speaking skills 3e

A job interview

1 Read the advert. What kind of job is it for? What qualities do candidates need?

Kids 'r' Cool Summer Fun Club

We are looking for cheerful and energetic coordinators for our summer holiday children's clubs.

Have you got experience working with children?

Call Chris on: 9181 937 6465

2 a) Read the dialogue and complete each gap with a suitable word.

A: Good morning, Miss Higgins. Please take a seat.
B: Thank you.
A: Now, let's start. Could you please tell me why you are interested 1) this job?
B: Well, I am starting a degree in Education in September. I would 2) to get some relevant experience and save some money over the summer.
A: Do you 3) any previous experience of working 4) children?
B: Yes, I do. I did some voluntary work at an after-school club last year. I really enjoyed 5)
A: What were 6) responsibilities?
B: I mainly organised games and craft activities 7) young children.
A: Good. And what qualities do you have that make you suitable 8) this position?
B: Well, I am very cheerful and patient. I am also creative and I like children.
A: I see. Do you have 9) questions?
B: Yes, just one. If I get the job, 10) hours will I be working?
A: The hours are 9 am to 3 pm Monday 11) Thursday.
B: That is fine.
A: Well, I will call you to let you know 12) next Friday. Thank you for coming, Miss Higgins.
B: Thank you. I am looking forward to hearing from you soon.

b) Listen and check. Is the dialogue formal or informal? Give reasons.

3 Work in pairs. Take roles and read out the dialogue.

Interviewing

- Good afternoon, Ms ... Please, take a seat.
- Why are you interested in this job?
- Do you have any previous experience (of) ...? What were your responsibilities?
- What qualities do you have that make you suitable for this position?
- Do you have any questions?
- I'll let you know by ... Thank you for coming.

Responding

- Thank you.
- I'd like to get some relevant experience/save some money etc.
- I did some voluntary work in/at (a school/a radio station/a hospital etc. ...).
- I worked as a(n) (waiter/waitress/shop assistant etc.) last year etc./I was responsible for .../I organised ...
- I'm cheerful/hardworking/patient/energetic/friendly etc.
- What hours will I be working?
- Thank you for your time. I am looking forward to hearing from you soon.

4 You are applying for the job below. Your partner is the interviewer. Act out a similar interview to the one in Ex. 2. Use the language in the box.

Is it you?

Kettering Kids Zoo is looking for an assistant tour guide to help with kids' tours around the zoo.

Experience working with animals is not necessary, but experience working with children is.

Phone Tom McKennett on: 0142 686 2934

Хід уроку

I. Вступ (5 хв)

Постановка контексту

- Вправа 1.

Інструкція: прочитайте оголошення. Зверніть увагу на фразу “*Have you got experience working with children?*”

Завдання: визначте 3 якості, які потрібні для цієї роботи (*cheerful, energetic, etc.*). Тепер оберіть ОДНУ з цих якостей, яка є вашою особистою сильною стороною.

Питання для рефлексії: Як ви демонструєте цю якість у школі, вдома чи у своєму хобі? (Наприклад: Я організований, тому завжди вчасно здаю домашнє завдання і ніколи не забуваю про тренування).

II. Підготовка та розподіл інформації (10 хв)

- Вправа 2, 3b.

Завдання:

1. Заповнити пропуски (Вправа 2).
2. Прочитати/прослухати діалог (Вправа 3a).
3. Визначити стиль (Вправа 3b).

Аналіз стилю: учні виписують 3 формальні фрази (*Good morning, Ms. Higgins, I look forward to hearing from you*), які вони мають обов'язково використати у своїй співбесіді.

Учні аналізують, як Кандидат використовує «нерелевантний» досвід (офіціант, радіостанція) для демонстрації переносних навичок (*soft skills*).

III. Виконання завдання (20 хв)

Комунікативна взаємодія

- Вправа 4.

Контекст: Вакансія гіда в зоопарку (*Kettering Kids Zoo*).

- Розподіл ролей та інформації (р. 45 Box):

Учень А використовує фрази з блоку Interviewing та 2-3 власні, *креативні* запитання, специфічні для зоопарку (Наприклад: *How do you handle unexpected situations, like if an animal escapes?*).

Учень Б використовує фрази з блоку Responding, але персоналізує їх, інтегруючи свої справжні (або правдоподібні) сильні сторони та досвід.

*Обов'язкова умова: Кандидат має нейтралізувати свою відсутність досвіду роботи з тваринами (якщо вона є) через інші навички (відповідальність, організація).

Виконання завдання: пари проводять співбесіду.

*Вчитель моніторить і нотує типові мовні/граматичні помилки, але не втручається у комунікацію.

IV. Рефлексія (7 хв)

- Обговорення результатів та зворотний зв'язок.

Звіт: кілька пар оголошують своє фінальне рішення: *Чи отримав Кандидат роботу? Чому?*.

Зворотний зв'язок від вчителя:

Позитив: Я хочу відзначити, що Кандидати чудово використали формальні фрази та були дуже переконливими.

Мовні помилки: вчитель виписує на дошку 2-3 типові помилки помічені під час моніторингу і проводить коротке пояснення без згадки конкретних учнів.

Домашнє завдання

Створити своє власне оголошення про вакансію для роботи, яка ідеально відповідає особистим інтересам учня. Написати це оголошення (за зразком Вправи 1) та скласти 2-3 найкращі, переконливі відповіді для цієї уявної співбесіди.

Додаток П

Конспект уроку №3 з використанням гуманістичних методів навчання

Клас: 10 клас

Тривалість уроку: 45 хвилин

Матеріали: On Screen B1+ Student's Book p. 48-49 (Language Knowledge 3)

Цілі уроку: засвоєння правил словотворення (суфікси), закріплення умовних речень (Conditional 1, 2, 3) та розширення кар'єрної лексики. Досягнення немовної мети – надання чіткої, обґрунтованої поради щодо вибору кар'єри (decide-plan). Розвиток автономії, навичок критичного мислення та зниження тривожності щодо майбутнього вибору.

Очікувані результати: до кінця уроку учні зможуть:

1. Використовувати умовні речення (переважно 1 і 2 тип) для обговорення своїх кар'єрних рішень та їхніх наслідків.
2. Сформулювати 3-4 обґрунтовані поради щодо планування майбутнього, використовуючи лексику з р. 48.
3. Визначити ключові етапи планування кар'єри (decide, plan, construct, etc.).

Language Knowledge 3

Word formation

Preparing for the task

- 1 a) Read the sentences 1-10. Decide what part of speech each gap asks for: adjective? noun?

- b) Which of these suffixes can be used to make: adjectives? nouns?

+ment +ly +or +ing +able
+ed +sion +er +y +ive

Use the suffixes above to complete the gaps in the sentences.

- 1 Babysitting can be quite at times. (DEMAND)
- 2 He has in dealing with customers. (DIFFICULT)
- 3 He asked for to leave early. (PERMIT)
- 4 My boss is very with my work. (PLEASE)
- 5 One of the most careers to succeed in is professional sports. (COMPETITION)
- 6 Without basic computer skills, it can be difficult to find (EMPLOY)
- 7 John studied finance and he is now a (BANK)
- 8 Knowledge of Spanish is (DESIRE)
- 9 A office environment helps to motivate employees. (FRIEND)
- 10 He works as an (ACT)

STUDY SKILLS

Read the text to get the general idea. Read again and decide what part of speech each gap is asking for. Think of appropriate suffixes/prefixes. When you finish, read the whole text to see if it makes sense.

- 2 a) Read the text and for each gap 1-8 decide which word best fits each gap. What style is the text written in?

Getting it right: choosing a career

Deciding what to do for a living is an important 1) Here are a few tips to put you on the right career path. Evaluating your skills can help you decide what you might like to do. Do you enjoy fixing or making things? Then a career in carpentry, car repair or 2) may be your thing. Are you good at drawing? How about becoming a graphic 3)? Some career paths might require special courses that can be quite 4) Don't let that discourage you. Find out what 5) programmes are available to help you pay for the course, such as scholarships and grants. You can talk to your school's career guidance 6) to help you pinpoint which jobs are 7) for you. Don't rush into making up your mind right away. Be open to careers that you may not have thought about and don't rule out ones that might not sound 8) to you at first.

DECIDE

CONSTRUCT

DESIGN

EXPENSE

GOVERN

COUNSEL

SUIT

APPEAL

- b) Use the information in the text to write an email to your English friend who can't decide what career to follow.

Sentence transformations

- 3 Complete the second sentence so that it means the same as the first. Use up to three words.

- 1 Janet likes drawing. Janet is drawing.
- 2 She joined an advertising company two years ago. She has been working in an advertising company years.
- 3 Her work isn't far from her house. Her house is her work.
- 4 She expects to get a promotion soon. She is a promotion soon.
- 5 She is planning to learn Spanish. She is thinking Spanish.

Language Knowledge 3

Grammar

- 4 Choose the item that best completes each sentence.

- 1 As soon as I ready, I'll tell you.
A will be C am
B will have been D have been
- 2 She's been much happier she moved to our department.
A than B since C when D that
- 3 Have you seen the report I on your desk earlier?
A left C am leaving
B leave D will have left
- 4 As as we work as a team, we'll succeed.
A much C far
B long D since
- 5 He's the efficient employee in the company.
A much C more
B many D most
- 6 By 2025, the company a multi-national.
A will be becoming C will become
B is becoming D will have become
- 7 Every time I work with Alexei, his attitude me.
A has impressed C impresses
B is impressing D will impress
- 8 In my twenty years as the manager of this factory, I such a well-motivated workforce.
A have never had C have not
B am not having D didn't have
- 9 Hundreds of thousands of jobs will disappear as technology over our lives.
A will have taken C has taken
B takes D is taking
- 10 He retired two years
A before B after C ago D since
- 11 I'm sure the director to her proposal.
A agree C will have agreed
B will agree D is agreeing
- 12 They Peter last month because he was constantly late.
A sacked C were sacking
B sack D had sacked
- 13 She worked day and cooked at night.
A at C in
B at the D during the

Vocabulary

- 5 Choose the item that best completes each sentence.

- 1 Look at those robots, rushing around the shopfloor. Twenty-four hours a day, they're at work.
A hard B full C fast D strong
- 2 I'm trying to Mr Smith to ask if he's still available.
A speak B connect C contact D talk
- 3 I was planning to work from home today, but I forgot to the papers from the office.
A save B collect C keep D hold
- 4 As part of her job, Liz travels from one country to
A else B different C another D other
- 5 I don't think that robots will humans in every position.
A change B replace C remove D take
- 6 It's a gap in the market, and one I am determined to advantage of.
A take B hold C carry D keep
- 7 We have to for Mr Jones before we start the meeting.
A hold B wait C take D have
- 8 If he keeps talking to the boss like that, he's going to get himself into
A pain B difficulty C problem D trouble
- 9 Good evening, sir - please, let me you to your table.
A show B lead C point D walk
- 10 For the course, may I recommend the roast chicken?
A central B middle C main D chief
- 11 I don't why she left such a well-paid job.
A feel C realise
B find D understand
- 12 In most restaurants and cafes, it's polite to leave a small for your waiter or waitress.
A tip B note C coin D cash
- 13 Let's take an hour's for lunch, and start again at two o'clock.
A rest B stop C pause D break
- 14 Personally, I don't think this post is for someone with her qualifications.
A correct B suitable C proper D good

Хід уроку

I. Вступ та мотивація (7 хв)

- Вправа 1 (Word Formation) та р. 49 Вправа 5 (Vocabulary).

Оцінка мовних ресурсів (Relevance):

Учні індивідуально виконують Вправу 1 (Word Formation). Обговорюються суфікси, що створюють іменники/прикметники.

Учні в парах швидко виконують Вправу 5 (Vocabulary).

Учні обмінюються відповідями, щоб перевірити їх. Вчитель фіксує загальні помилки, але не перевіряє кожну пару.

Мета: Активізація словника, що описує професійне середовище (demanding, competition, responsibility, etc.).

II. Підготовка (15 хв)

Лексика та читання

- Вправа 2а (Reading) та р. 49 Вправа 4 (Grammar).

Вправа 2а (Reading): учні читають текст *Getting it right: choosing a career* та заповнюють пропуски.

Групова робота (Аналіз): учні об'єднуються в групи по 3-4. Кожен учень обирає одну пораду з тексту, яка є найважливішою для нього особисто (наприклад, «*Evaluating your skills...*»; «*special courses*»), і пояснює групі свій вибір, обґрунтовуючи його своїми інтересами.

Учні індивідуально виконують Вправу 4 (Conditionals), щоб активувати умовні речення.

Мета: Підготовка граматичного інструментарію для надання порад у КНМ-завданні.

III. Виконання завдання: (18 хв)

- Створення діалогу на основі Вправи 2 та інтеграція граматики (Conditionals).

Учень А (Консультант), Учень Б (Друг, що вагається). Учень Б (друг) не може визначитися з кар'єрою. Учень А (консультант) має переконати Учня Б почати планування та надати 3-4 чіткі поради.

Діалог має включати:

1. 3-4 поради з тексту Вправи 2.
2. 3 умовних речення (Conditional 1 або 2), що поєднують поради з наслідками. *Приклад: If you gain some experience, you will feel more confident.* (Conditional 1)

Виконання: пари створюють діалог і потім проговорюють його. Вчитель моніторить і нотує типові помилки в узгодженні часів в умовних реченнях.

IV. Рефлексія (5 хв)

- Кілька пар представляють своє найкраще умовне речення із діалогу.
- Зворотний зв'язок від вчителя:

Позитив: вчитель хвалить учнів за успішне використання умовних речень для обговорення майбутнього (успішність комунікації).

Мовні помилки: розбираються 2 типові помилки (наприклад, узгодження часів у Conditional 3 або типові помилки словотворення з Вправи 1).

Конспект уроку №1 з використанням традиційних методів навчання

Клас: 10 клас

Тривалість уроку: 45 хвилин

Матеріали: On Screen B1+ Student's Book, p. 45 (3e Speaking Skills)

Цілі уроку:

- засвоїти лексику та фрази, необхідні для проходження формальної співбесіди на роботу;
- відпрацювати структуру запитань та відповідей (Interviewing / Responding)
- повторити й правильно застосовувати граматичні часи Past Simple та Present Perfect для опису досвіду;
- уміти відтворити діалог за ролями за дотриманням зразка.

Хід уроку**I. Вступ (5 хв)****Аналіз оголошення**

- Вправа 1.

Учні читають оголошення та визначають вимоги до кандидата (cheerful, energetic, experience working with children). Вчитель перекладає всі нові слова та контролює розуміння тексту.

II. Структурний аналіз діалогу (15 хв)

- Вправа 2 та аналіз блоків Interviewing, Responding.

Учні індивідуально заповнюють пропуски у діалозі.

Після цього вчитель просить обґрунтувати вибір слова або граматичної форми (напр., Why do we use experience of...?).

Вчитель вказує на використання Present Perfect (*Have you done...?*) та Past Simple (*I worked as a waiter...*) у блоці Responding у структурі відповідей, акцентуючи на правилах їхнього вживання для опису досвіду.

III. Засвоєння формальних фраз (10 хв)

- Вправа 3b (Listen and check. Is it formal or informal?).

Учні прослуховують діалог (3b) і перевіряють свої відповіді до вправи 2.

Вчитель запитує: Чому діалог є формальним?/Why is this dialogue formal?

Учні виписують ключові фрази з блоків Interviewing та Responding (наприклад, *Thank you for coming; I look forward to hearing from you soon*).

Учні повторюють ці 5-6 формальних фраз, концентруючись на правильній вимові та інтонації.

IV. Контрольована практика (12 хв)

- Вправа 3а та вправа 4.

Вправа 3а: учні в парах читають діалог з дотриманням формального стилю та інтонації..

Вправа 4: учні використовують шаблон діалогу для нової ситуації (Zoo Guide Interview).

Учні повинні використовувати щонайменше 3 формальні фрази та Past Simple та Present Perfect для опису минулого досвіду (можна вигаданого).

Вчитель уважно слухає, контролює виконання, зупиняє роботу при грубих граматичних або структурних помилках та здійснює негайне виправлення.

V. Підсумок та домашнє завдання (3 хв)

Закріплення матеріалу.

Домашнє завдання: написати повний діалог-співбесіду (за зразком вправи 2) для вакансії гіда в зоопарку (zoo guide), використовуючи 4 формальні фрази та описуючи 3 елементи досвіду.

Конспект уроку №3 з використанням традиційних методів навчання

Клас: 10 клас

Тривалість уроку: 45 хвилин

Матеріали: On Screen B1+ Student's Book p. 48-49 (Language Knowledge 3)

Цілі уроку:

- засвоїти правила словотворення за допомогою суфіксів та навчитися правильно утворювати умовні речення,
- формувати навички трансформації речень і вибору лексичних одиниць за контекстом,
- розвивати навички читання з метою вилучення інформації та перекладу ключових структур.

Хід уроку**I. Організаційний момент (2 хв)**

- Привітання та оголошення теми та мети уроку (фокус на засвоєнні граматичних правил).

II. Лексика та словотворення (15 хв)

- Вправа 1 (Word Formation):

Вчитель пояснює, як суфікси (-ment, -ful, -ive тощо) змінюють частину мови (

Учні індивідуально, письмово виконують Вправу 1.

Вчитель вимагає від учнів прочитати слово та його переклад, а також назвати вихідне слово та використаний суфікс.

- Вправа 5 (Vocabulary):

Учні письмово обирають правильний варіант (А, В, С або D) для заповнення пропуску.

Вчитель вимагає перекласти речення та пояснити, чому інші варіанти *не підходять* за значенням.

III. Граматика та трансформація (15 хв)

- Вправа 4 (Grammar: Conditionals):

Вчитель детально повторює формули Умовних речень (типи 1, 2, 3) та узгодження часів.

Учні індивідуально, письмово виконують Вправу 4 обираючи правильний варіант.

Вчитель вибірково перевіряє та вимагає від учнів прокоментувати, наприклад, *Чому тут Conditional 2, а не 3?*

- Вправа 3 (Sentence transformations):

Учні письмово переписують речення, використовуючи надане слово та зберігаючи сенс.

Учні по черзі зачитують речення-відповіді.

IV. Читання та переклад (10 хв)

- Вправа 2а (Reading):

Учні індивідуально заповнюють пропуски у тексті (decide, construct, plan тощо).

Вчитель призначає учнів для читання тексту *Getting it right: choosing a career* по частинах.

Після кожного абзацу учні перекладають речення або 2-3 ключових слова.

V. Підсумок та домашнє завдання (3 хв)

- Повторення формул Умовних речень та ключових слів/фраз з вправи 1.

- Домашнє завдання: написати лист-відповідь англomовному другові (Вправа 2b), використовуючи мінімум 3 умовних речення (Conditional 1, 2 або 3) та слова з уроку(вправа 1 та 5).